

15.10 2023



Keskustan työryhmä 2010 raportti

Ehdotukset ja niiden taustoitus



Työryhmän puheenjohtajalta: Nyt on tosi kyseessä

Keskustan puoluehallitus asetti 25.5.2023 työryhmän pohtimaan vuosina 2010–2023 tapahtuneita muutoksia (1) yleensä yhteiskunnassa (2) poliittisessa toimintaympäristössä ja puoluekentällä (3) Keskustan omissa valinnoissa ja strategioissa. Työryhmään kutsuttiin 15 jäsentä ja kolmen hengen sihteeriä, jotka edustivat hyvin monipuolisesti keskustalaisuuden eri taustoja ja virtauksia. Nimeksi valikoitui lopulta lyhytmuotoinen Keskusta 2010 – työryhmä.

Työryhmän tavoitteena oli läpivalaista Keskustan toimintaa eri tasoilla sekä tuottaa Keskustan puoluehallitukselle ja –johdolle hyvin perusteltuja ehdotuksia ja johtopäätöksiä. Tämä työryhmän raportti alkaa kehittämis ehdotuksilla. Niitä seuraa taustoittava teksti joka perustelee ehdotukset ja niiden tarpeellisuuden. Ehdotukset on numeroitu käsittelyn helpottamiseksi. Numerojärjestys ei kuitenkaan ole tärkeysjärjestys. Voin vakuuttaa, että niitä seuraava taustoittava teksti on paikoin karua luettavaa. Kehotan lukemaan. Työn ydin on kuitenkin alkusivujen toimenpide-ehdotuksissa.

Olemme työskennelleet sillä periaatteella, että kaikkia on koko ajan kuultu mahdollisimman avoimesti. Jokainen on saanut kirjoittaa ja keskustellen esittää ajatuksensa ja havaintonsa keskustan tilasta ja tilanteeseen johtaneista syistä. Olemme pitäneet kolme puolen päivän mittaista kokoontumista, kuulleet politiikan tutkijoita, saaneet nuorilta tulevaisuuskirittäjiltä minigallup-tulokset, saaneet kommentteja politiikkaa hyvin tuntevilta neuvonantajilta sekä testanneet Keskustan puoluekokousedustajien suhtautumista eräisiin väitteisiin. Myös kyseisen ajan Keskustan ex-puheenjohtajilla on ollut mahdollisuus tarjota näkemyksensä osaksi prosessia. Lisäksi olemme käyttäneet saatavilla olevaa tutkimustietoa sekä mm. vaalianalyysijä. Sihteeriä on kirjannut käytyä keskustelua ja rakentanut tekstiä.

Työn tulos on tämä raportti. Raportti ei ole tutkimus emmekä ole kirjoittaneet ohjelmaa saati aatteellista julistusta. Raporttimme on moniaineksinen ja suhteellisen tarkka kooste seikoista, jotka tulisi ymmärtää ja ottaa huomioon, kun Keskusta päättää uudistua. Tavoitteemme on ollut, että kaikki taustoittava teksti olisi totta – että se olisi nimenomaan yhteisesti ja subjektiivisesti totta. Aikaa ei ole hukattavaksi. Alkanut vaalikausi ratkaisee, millainen puolue Keskustasta pitkällä tähtäimellä tulee.

Juha Kuisma
Työryhmän puheenjohtaja

Sisältö

Työryhmän puheenjohtajalta: Nyt on tosi kyseessä	2
Kehittämisehdotuksia: A,B,C ja 36 ehdotusta	4
1. Myllerrysten vuodet 2010 – 2023.....	9
2. Keskustan vaalit 2010-luvulla.....	11
Eduskuntavaalit 2011: Perussuomalaisten jytky	11
Eduskuntavaalit 2015: Sipilän uusi luuta lakaisi	11
Kuntavaalit 2019: Vastavaikutus vei vasemmalle	11
Eduskuntavaalit 2023: Häviö jo ennen vaaleja.....	12
Kuntavaalit 2012–2021: Alamäkeä vaali vaalilta	13
Aluevaalit 2022: Menestyksen vipusimena lähipalvelut	13
Keskeiset havainnot vaalituloksista 2020-luvulle tultaessa Ketkä äänestävät keskustaa... 14	
Ketkä voisivat äänestää Keskustaa (eli äänestäjäpotentiaali)	15
Keskustaposition tyhjentyminen ja polarisaatio	15
Johtopäätökset:	16
3. Työryhmän jäsenten keskeiset havainnot	17
3.1. Populismin nousu.....	17
3.2. Kansalaiskeskustelu on siirtynyt sosiaaliseen mediaan	18
3.3. Yhteiskunnan muutos jatkuu	20
3.4. Keskustan kehitys puolueena ja järjestökoneisto.....	21
3.5. “Olkaamme siis keskustalaisia”	26
3.6 Keskusta ajatusvirtojen liittona	27
4. Case studies	29
4.1. Uusi ulkopolitiikka.....	29
4.2. Ilmastonmuutos kaikkien yhteiskunnallisten ehtojen muuttajana.....	30
4.3. Keskustan kaupunkiprofiilista	32
4.4. Perussuomalaiset on erilainen puolue.....	33
4.5. Tilannekuva naapuritonteilla: Kokoomus, PS ja Vihreät seuraavat 4–8 vuotta.....	34
5. Pitkät kaaret	36
5.1. Sosiologinen teoria yhteiskunnan muutoksesta.....	36
5.2. Keskustalaisuuden historialliset lataukset	37
5.3. Keskustapolitiikan taustaoletukset	37
5.4 Politiikan aikahorisontti.....	39
Puheenjohtajan loppusanat	40

Kehittämisehdotuksia

A Keskustan yhteiskunnallis-poliittinen tarkoitus

Keskusta on yhteiskunnallinen liike, joka kokoaa kansalaiset asuinpaikasta, ammatista, iästä ja tulotasosta riippumatta rakentamaan vapaata, itsenäistä, uusiutuviasta luonnonvaroista elävää maata. Maata, jossa kaikkia kohdellaan tasa-arvoisesti ja oikeudenmukaisesti. Yli ajan ja kautta alueiden. Tässä maassa ihmiset kokevat kohtalonsa yhteisyyttä, välittävät toisistaan ja luottavat toisiinsa. Keskustalaiset ymmärtävät, että ihmisyyys yleisesti ja yhdessä ihmisessä toteutuu siten, että kukin meistä kehittää syntymässä saamiaan lahjoja suurimpaan mahdolliseen kukoistukseen.

Tätä kaikkea kuvaa idea Keskustaliitosta. Se hyväksytään laajalti nyky-Keskustan toimintatavaksi – mutta voisiko se myös olla puolueen uusi nimi?

B Keskustan on oltava joissain asioissa paras

Yhteiskunnassa on meneillään kehityskulkuja, jotka vaikuttavat nykyisellä tavalla toimivaa Keskustaa vastaan. Tällaisia ovat esimerkiksi väestön ikääntyminen, alueiden hidas tyhjentymisen, muutokset joukkotiedotusmaailmassa, sosiaalisen median tulo politiikan keskeiseksi vaikutuskanavaksi sekä eliitin tapa selittää ympäristö- ja ilmastokysymykset Keskustaa syyllistäen.

Keskustalta on hukassa identiteetti, olemassaolon tarkoitus. Väki kokee, että vaikuttaminen virtaa ylhäältä alas eikä alhaalta ylös. Puolue ei ole organisoitunut aatteellista, ohjelmallista ja politiikan sisältöjen valmistelua riittävällä kunnianhimmolla. Puolueessa ei keskustella eikä ajatella riittävästi, eikä se osaa kutsua uusia ihmisiä mukaan.

Tämä kaikki on organisoitavissa kuntoon. Keskustan on päätettävä, missä asioissa se haluaa olla paras.

C Puolueella on oltava juonne, narratiivi ja tulevaisuuteen johtava kertomus

Keskustalle hyvää toivovat ovat ehdottaneet: että keskusta profiloituu keskustademokraateiksi Englannin tapaan; että puolueen tulevaisuus rakennetaan kestävä kehityksen pohjalta; että puolue asemoi itsensä kansallisten arvojen keskustaksi; että puolueen ohjelmallinen kattoteema olisi kriisinkestävä hyvinvointiyhteiskunta; että puolue puhuu äänellään ihmisyyden ja sivistyksen puolesta; että keskusta on sivistystahtoinen, edistysellinen eikä persuunnu.

Tämä kaikki on totta, vieläpä yhtäaikaaisesti.

Pitää vain löytää muoto, jossa kerromme nämä tulevaisuuteen juontavat ideat kerralla toisillemme, kymmenille tuhansille kansalaisille.

Politiikan tyylilajia koskevat ehdotukset

1. Pois vihapuheesta ja vihapuheisesta somesta. Keskusta on puolue, joka ei vihaa eikä ruoki vihaa. Keskusta pyrkii olemaan ”aikuinen politiikan huoneessa”. Puolueen edustajat pyrkivät julkisissa puheenvuoroissaan vetoamaan myönteisiin tunteisiin, ottavat asiat asioina ja rakentavat yleisölleen yhteenkuuluvuuden tiloja.
2. Poliitiikan aikaperspektiivi pitemmäksi. Keskusta tarkastelee yhteiskunnallisia asioita neljännesvuotta, yhtä vuotta tai neljää vuotta pitemmillä kaarilla. Jos haluamme ottaa lastemme ja lastenlastemme näkökulman koko ajan huomioon, meidän on ajateltava isoja asioita 30 vuotta eteenpäin ja johdettava poliittiset kantamme siitä, mikä on ylisukupolvisesti oikein.
3. Otamme kantaa parhaan saatavilla olevan tiedon pohjalta. Keskusta organisoii eteen tulevien asioiden ennakoivan valmistelun (työryhmät, raportointi) siten, että tiedämme asiat joista puhumme, otamme huomioon tutkimustiedon ja keskustelemme eri alojen asiantuntijoiden kanssa. Huolehdimme, ettei saatu tietoa harvojen saamaksi briiffiksi, vaan julkaisemme sitä laajalti, kaikkien kiinnostuneiden perehdyttäväksi.

Aatteellista työtä koskevat ehdotukset

4. Suomen Keskusta r.p. käynnistää 2024 laajan ja monivuotisen prosessin periaateohjelman uusimiseksi. Periaateohjelma pyrkii tuottamaan yhteisen tulkinnan ja tavoitteen siitä yhteiskunnasta, jota keskusta pitää Suomelle parhaana.
5. Puolue laatii kotisivuilleen tiiviin esittelyn siitä, mikä on keskustan yhteiskunnallinen ja poliittinen tarkoitus 2020- ja 2030-lukujen Suomessa. Kyseessä on tiivis strategia ja visio, jonka puolue haluaa keskustasta hissipuheen omaisena esittelyinä kertoa.

6. Keskusta r.p. tuottaa yhdessä asiantuntijoiden kanssa niin sanotun Maailma-ohjelman, jossa tarkastellaan globaaleja faktoja eteenpäin seuraavat 30 vuotta. Tämä on uusi ohjelmatyyppe, jota tarvitaan johdonmukaisen ja pitkän tähtäimen policy-agendan luomiseksi.
7. Keskustan aatteellisia juuria käsitteleviä eri ajattelijoiden ja poliittisten toimijoiden tekstejä kootaan yhdeksi teokseksi ”Historiasta tulevaisuuteen”. Myös Seppo Niemelän ihmisyyssaiheiset kirjoitukset kootaan kirjaksi, kuten myös Santeri Alkion eri foorumeilla julkaisemat n.s. muut kirjoitukset. Kaikki nämä antavat vastauksia kysymykseen: miksi puolue on olemassa.

Keskustan toimintaa koskevat ehdotukset

8. Avoimuus läpileikkaavaksi periaatteeksi keskustan kaikessa toiminnassa. Avataan arvojen ja tavoitteiden lisäksi enemmän myös toimintatapoja ja käytäntöjä idealla: näin voit tulla mukaan. Kuvataan kotisivuilla ja muissa kanavissa, miten demokratia, toisten kunnioittaminen ja yhteispele käytännössä toteutuvat.
9. Vahvistetaan eduskuntaryhmän työn vaikuttavuutta ja kansanedustajien roolia puolueen valtakunnallisina vaikuttajina. Jokainen keskustan kansanedustaja laati vision, mission ja painopisteet omalle työlleen. Nämä julkaistaan ja esitellään eri kanavissa. Idea on, että kansanedustaja paitsi edustaa aluettaan, kehittää itsensä jossakin aihepiirissä laajalti tunnetun asiantuntijan.
10. Puoluejohdon (pj:t + puoluesihteri) tueksi kootaan ”tutkapöytä”, johon kutsutut sitoutuvat 6 tai 8 tunnissa vastaamaan sähköisesti puoluejohdon asettamaan kysymykseen.
11. Ehdokkuudesta on tehtävä arvostettavaa. Jokaisen keskustan piirin on asetettava vuoden 2024 Euroopan parlamentin vaaleissa ehdolle kevään 2023 eduskuntavaalien ääniharava tai muu potentiaalinen

vähintään 10 000 äänen ehdokas. Itsensä likoon laittaminen näyttää esimerkkiä koko keskustaliikkeelle. Onnistuneista presidentin- ja eurovaaleissa itää keskustan uuden nousun siemen.

12. Puolueen rahanjako voi perustua kolmeen eri kriteeriin: puolueen jäsenmäärään, äänestäjien määrään tai äänestäjäpotentiaaliin: Koska puolueen tulevaisuus edellyttää kohdennettua työtä siellä, missä puolue ei ole vahva, on rahanjakoon luotava rohkea, mainitut tekijät yhdistävä ratkaisumalli.
13. Jatkossa puolueen toiminnan on perustuttava jäsenyyden rinnalla kaikille kiinnostuneille avoimeen, eli verkostomaiseen mukaantuloon ja vaikuttamiseen. Tuhannet ihmiset haluavat auttaa Keskustaa sekä politiikan valmistelussa että asiakysymyksissä. Some tarjoaa tähän väyliä, kunhan nuo väylät etsitään. Jäsenyys sellaisenaan merkitsee oikeutta valita henkilöt puolueen eri tehtäviin.
14. Keskustan kunnanvaltuutetut kutsutaan kerran vuodessa valtakunnalliseen koontumiseen, jossa käsitetään eteenpäin katsoen suuria kuntakysymyksiä.
15. Piiritasolla haetaan kokoaikaisiin toiminnanjohtaja-pesteihin perustuvia ratkaisuja yhdistämällä piirin toiminnanjohtajan ja hyvinvointialueiden ryhmäsihteereiden töitä.

Järjestöuudistusta koskevat ehdotukset

16. Puolueeseen liittyvät uudet jäsenet otetaan henkilökohtaisesti vastaan siten, että piirin toiminnanjohtaja kutsuu esimerkiksi viisi tuoretta jäsentä kahveille, kertoo keskustan toiminnasta ja antaa näille viidelle uudelle jäsenen yhteisen tehtävän. Tehtävänä on perehtyä johonkin asiaan ja tuottaa siitä sähköisesti julkaistava raportti, yleisönosastokirjoitus, aineksia puolueen puheenjohtajien puheisiin yms.
17. Keskustan paikallisyhdistysten rinnalle

perustetaan teemayhdistyksiä (paikallinen/alueellinen), jossa tietystä teemasta kiinnostuneet voivat koota oma-aloitteisesti voimiaan yhteen. Teemayhdistys voi perustua esimerkiksi harrastukseen, ammattiin tai poliittiseen painotukseen.

18. Kunnallisjärjestön ja paikallisen valtuustoryhmän toimivan suhteen rakentamiseksi keskustan sääntöjä muutetaan niin, että kunnallisjärjestön hallituksen paikoista 50 % täyttää avoin kokous ja 50 % valtuustoryhmä. Ongelma on kaikille tuttu, ratkaisun ei tarvitse tarkkaan ottaen olla juuri tämä.
19. Säilytetään Keskustan nykyinen piirijako, (mm. hyvinvointialueiden takia) mutta tarkastellaan työntekijäresurssien kokoamista vaalipiireittäin. Arvioidaan piirihallituksen kokoonpanoja siitä näkökulmasta, onko nykyinen toimintamalli sellainen, joka tukee piirin alueen politiikan valmistelua ja piirin yhtenäisyyttä toiminta-alueella. Piirihallitusten valintaa on uudistettava: yhtäjaksoinen piirihallituksen jäsenyys voi kestää korkeintaan kuusi vuotta. Piirihallituksen valintaprosessia on syytä käydä läpi niin, että kunnallisjärjestöjen lisäksi alueen valtuustoryhmistä olisi parempi edustus. Piirihallituksen pöydän ympärille on saatava keskeiset keskustalaiset kuntapäätäjät (esim valtuustoryhmien puheenjohtajat) ja maakuntatason (maakuntaliitto ja hyvinvointialueet) keskustalaiset päätäjät.
20. Puoluekokouksen kehittämisessä on palattava prosessiin, jossa edustajat kokoukseen valitaan, evästetään ja niin edelleen. Puoluekokouksen edustuksellisesta demokratiasta on hyvä pitää kiinni, mutta Keskustan yhdistyksistä valittavien puoluekokousedustajien määrä olisi lisättävä niin, että Keskustan paikallisyhdistys voi nimetä kaksi edustajaa alkavaa 50 jäsentä kohti, kuntayhdistys voi nimetä viisi edustajaa ja kaksi edustajaa alkavaa 50 jäsentä kohti ja kunnallisjärjestö viisi edustajaa. Paikallisyhdistysten olemassaolon syyksi riittää, että ne valitsevat puoluekokousedustajat. Puoluekokouksessa on parhaimmillaan ollut 5000 osallistujaa (eri rooleissa). Riittävän suuri puoluekokous ei kuplaannu samanmielisten hyri-

näksi. Puoluekokous on keskustan suuri brändi.

21. Puoluevaltuuston kokoa olisi syytä arvioida uudelleen ja samalla kehittää sen työskentelyä digitaaliseen ympäristöön. Puoluevaltuusto on edelleen puolueen suurin, osaavien ihmisten hyödyntämätön resurssi.
22. Puoluehallituksen kokoonpanon pienentämistä on mietittävä ja sen roolia tulee vahvistaa erityisesti nyt, puolueen ollessa oppositiossa. Toimielinten kokoonpanojen pienentämisessä on kyse siitä, että paikoista tulee entistä kilpailumpia ja toiminnallisesti helpommin organisoitavia.
23. Puolueen 'työryhmälaitos' on organisoitava kokonaan uudelleen. Kokoonpanojen on oltava sekoitus halukkaiden ilmoittautumisia, puolueen piiristä nimettäviä ja maan parhaista asiantuntijoista kutsuttavia. Työryhmät työskentelevät jatkuvan sähköisen työmandaatin periaatteella. Työryhmien tuottamat ohjelmat ovat aina julkaistava vähintään raportteina. Kaikki erillisohjelmat tulee rakentaa pitkän aikahorisontin periaatteella.

Poliittisia teemoja koskevat ehdotukset

24. Puolueen on laadittava ohjelmat mm. vihreydestä ja luonnosta, tekoälystä ja digitalisaatiosta, perustulosta, sivistyksestä sekä nousevien arvo- ja eettisten kysymysten käsittelystä 2020-luvun yhteiskunnassa. Keskustan on käynnistettävä oppositiokautensa ohjelmatyönsä laajentamalla teemojaan ja yhteiskunnallista viestiään.
25. Keskustan on käynnistettävä laaja ja laajalle levitetty ilmastopolitiikan teemaprojekti, jossa syntyy ymmärrys siitä, millaiseen maailmaan olemme matkalla ja miten sinne päästään. Uusi yhteiskunta- ja talousmalli rakentuu bio- ja kiertotalouden sekä nykyistä suuremman omavaraisuuden, monimuotoisuuden ja paikallisuuden varaan, jolloin se voi kan-

taa paikallisyhteisöjen Suomea myös huonosti toimivassa maailmassa. Ilmanmuutos on ilmiönä suurin Keskustaa suosiva tekijä, jos Keskusta ottaa asiaan perehtyäkseen.

26. Keskustan on laadittava ratkaisu kohtuuhintaisen asumisen edistämiseksi. Kaupunkielämän laadun suurin heikkous on seurausta kaavoituksesta ja hinnanmuodostuksesta johtuvista korkeista asumiskustannuksista.
27. Kysymys lähiluonnon merkityksestä on kaupunginosaliikkeitä motivoiva. Keskustan on syytä perehtyä tämän kysymyksen sisältöön, sillä se kuuluu paitsi kaupunkilaisten arvostamiin asioihin, myös keskustan elollista luontoa koskevaan poliittiseen maailmankuvaan.
28. Työn murros on keskeinen asia, joka vaatii tulevaisuuden ratkaisuja. Keskustan on kehitettävä ratkaisuja ja alettava puhua siitä, miten suomalaiset voivat säilyä työkykyisinä nykypäivän työelämässä. Kohderyhmäksi on otettava työikäisten lisäksi opiskelijat. Vastauksien on koskettava rakennetasoa, kuten teknologiaa sekä työelämän ratkaisuja, hybridityötä, sekä vuorotteluvapaan kaltaisia instrumentteja: miten muokkaamme työelämää siihen suuntaan, jossa ihmiset voivat hyvin? Tulo- ja palkkapolitiikan sijaan lähtökohdaksi on otettava ihminen.
29. Äärilaitaistumisesta seuraa tarve ja kysyntä "kolmannelle tielle" taloudessa. Mil-laista on keskustalainen ihmisen kokoinen talouspolitiikka 2020-luvulla, kun hyvinvointivaltio alkaa rapautua, korkeat korot painavat taloutta taantumaan ja ihmisten toiveet ja mahdollisuudet käyvät yhä vaikeammiksi saavuttaa? Kolmas tie on muovattava uudestaan aikaan sopivaksi, omista lähtökohdista ja kansainvälisistä esimerkeistä ammentaen.
30. Syntyvyys, perheet ja perhepolitiikka ovat Suomen kohtalonkysymys. Koulu- rauha, perherauha ja vanhemmuuden tukeminen ovat ihmisenkasvoista politiikkaa. Ihmisten tulevaisuususkon vah-

vistamiseen on jaksettava panostaa ja valittava keskustalaisten riveistä uskotavat äänitorvet ottamaan kantaa tämän aihepiirin kysymyksiin, uudestaan ja uudestaan.

31. On aika päivittää Keskustan omien joukkojen ja kannattajien ympäristösivistys esimerkiksi MSL:n osaamista käyttäen tulevaisuuden edellyttämälle tasolle. Ympäristösivistys yhdistää sekä luonnonvarojen hoitajia että luonnonvaratuotteiden ostajia. Erityisesti luonnon monimuotoisuuden tärkeyteen voi havahtua sekä esteettisesti että tiedollisesti: mutta aina yksilön oivallusten ja kokemusten kautta.

Viestintää koskevat ehdotukset

32. Eduskuntaryhmä on politiikan teon päänäyttämö oppositiokaudella. Ryhmäkansliassa resursoidaan visuaalista viestintää ja tuetaan kansanedustajia muun muassa videoiden tuottamisessa ja oman viestin muotoilussa.
33. Viestitään Keskustan asiasisältöjä henkilöiden somekanavien kautta. Luodaan tukea myös keskustapoliitikkojen henkilökohtaisen sosiaalisen median tekemiseen.
34. Luodaan eduskuntaryhmän kautta kanava, jolla keskustan kanta, tulkinta päivän kysymyksestä ja pääviesti on kenen tahansa avoimesti saatavissa ja helpotetaan näin puolueen someviestin muotoilua
35. Keskustan on tuotava esiin juonteen- ja vastuullisen vihreänä voimana muun muassa kotisivuillaan. Uudelleen asemointuminen on osa välttämätöntä ja tuloksen on oltava puolueessa syvästi jaettu, sisäistetty ja ulospäin rohkeasti viestitty. Keskusta on ilmasto-, luonto- ja ympäristöpuolue ja tulevaisuuden kestävä yhteiskunta- ja talousmallin rakentaja, vrt. Ruotsin Centerpartietin Våra idér.

Aloitettua prosessia on jatkettava

36. Työryhmä on tunnistanut yksimielisesti Keskustaa uhkaavat kehityskulut ja samoin yksimielisesti ehdottaa, että tässä raportissa aloitettua ja viitoitettua uudistusprosessia jatketaan ja laajennetaan. Tässä työssä löydetty taustatieto on vietävä puolueen eri toimielinten, piirien, kunnallisjärjestöjen ja toiminnanjohtajayhteisön työstettäväksi.

Työryhmän puheenjohtaja tulkitsi saatua mandaattia siten, että tämän työryhmän tehtävänä ei ole ollut vision ja strategian laatiminen Keskustalle. Se ei ollut tarkoitus, ei mahdollista annetussa aikataulussa eikä sellaista voi laatia ilman toimeenpanevien voimien osallistumista. Työryhmä kuitenkin alleviivaa, että puolue tarvitsee strategisen vision ja pitkälle tähtäävän strategian, jota on rakentamassa toimeenpanokykyinen johto.

Kaikki Keskustan jatkossa käynnistämät, tässä raportissa ehdotetut ja muut, uudistusehdotukset voidaan niin haluttaessa koota temaattisesti ”Keskustaliitto” –teeman alle. Näin uudistumisprosessilla eli keskustan kuntoon saattamisella on työnimi tai ”kohotettu lippu”, joka kuvaa sitä parhaiten ja tuo samalla tehokkaasti muun yhteiskunnan tietoon esiin sen, että keskusta uudistuu.

Keskustaliitto kertoo terminä, että keskusta koostuu monenlaisista virtauksista. Samalla se ilmaisee, että kyseessä on itsenäisesti ajattelevien kansalaisten omaan harkintaan perustuva liitto. Työryhmäkään ei ole ollut kaikesta yksimielinen, mutta haluamme silti toimia yhdessä. Puolueesta on yhä edelleen turhan paljon (ja kasvavassa määrin) käytetty nimitystä ”keskustapuolue”, joka viittaa suurten yhteiskuntaluokkien ja kiinteiden eturyhmien aikaan.

TYÖRYHMÄN TAUSTOITTAVA ANALYYSI

1. Myllerrysten vuodet 2010 - 2023

Maaliskuussa 2007 pääministeri Matti Vanhasen johtama keskusta nousi eduskuntavaaleissa toista kertaa peräkkäin Suomen suurimmaksi puolueeksi 23,11 prosentin ja reilun 640 000 äänestäjän kannatuksellaan. Suomen politiikassa elettiin kolmen suuren puolueen - keskustan, kokoomuksen ja SDP:n - hegemoniaa. Keskustasta oli tullut vahva yleispuolue, joka eli historiansa menestyksekkäintä aikaa. Puolue nautti vahvaa kannatusta erilaisten äänestäjryhmien parissa niin kaupungeissa kuin maaseudulla.

Kuusitoista vuotta myöhemmin, vuonna 2023, käydyissä eduskuntavaaleissa Suomen politiikassa palattiin jälleen kolmen suuren puolueen aikaan, mutta Keskusta oli pudonnut suurten puolueiden joukosta keskisuuren puolueiden ryhmään. Kuudentoista vuoden takaiseen verrattuna puolue oli menettänyt lähes 300 000 äänestäjää. Kansalaisten luottamus lähes puolittui.

Keskustan kannatuksen lasku on tapahtunut suurten yhteiskunnallisten muutosten keskellä. 2010-lukua voidaan pitää yhteiskunnallisten ja poliittisten myllerrysten vuosikymmenenä. Sotien jälkeisen taloudellisen kasvun ja yhteiskunnallisen kehityksen ajasta koko Euroopassa on tultu pysyvän epävarmuuden aikaan. Keskusta-oikeistolaisten ja sosiaalidemokraattisten puolueiden itseäänselvyytenä pidetty valtakausi on tullut tiensä päähän. Monia perinteisiä puolueita on romahtanut ja uusi liikkeitä on noussut valtaan eri puolilla Eurooppaa.

Suomalaisen yhteiskunnan keskeiset muutokset liittyvät talous- ja ulkopoliittikan reunaehtojen muutokseen. Vuoden 2008 finanssikriisi paljasti suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus pohjan ontouden. Yksipuolisen teollisen rakenteen ja heikon kilpailukyvyn vuoksi Suomi on polkenut viisitoista vuotta lähes paikoillaan. Olemme rahoittaneet hyvinvointiyhteiskuntaa velkarahalla ja antaneet julkisen velan lähes kaksinkertaistua vuoden 2010 jälkeen. Rahoitus

on virrannut heikosta työllisyysasteesta ja väestön ikääntymisestä johtuvien sosiaali- ja terveysmenojen kattamiseen. Panokset uutta luovaan toimintaan, kuten koulutukseen, tutkimukseen ja investointeihin ovat puolestaan jääneet matalalle tasolle. Esimerkiksi koulutustasoa mittaavissa tilastoissa olemme pudonneet maailman kärjestä eurooppalaiselle keskitasolle.

Voimapolitiikka on palannut kansainväliselle näyttämölle. Viimeistään Venäjän hyökkäys Georgiaan vuonna 2008 paljasti Putinin aiheet vahvistaa Venäjän intressiä osana eurooppalaista turvallisuusjärjestelmää. Krimin valtaus vuonna 2014 kiristi asetelmaa entisestään, mutta vasta laajamittainen hyökkäys Ukraina alkuvuodesta 2022 muutti ratkaisevalla tavalla Suomen linjaa suhteessa Venäjään. Suomi on valinnut puolensa. Natossa olemme osa läntistä turvallisuusrakennetta suurvaltakilpailun kiristyessä.

Ilmasto- ja luontopolitiikasta on tullut keskeisin talous- ja yhteiskuntapolitiikan ajuri. Vuoden 2010 jälkeen hiilidioksidipäästömme ovat vähentyneet yli kolmanneksella, mutta matka hiilineutraaliin yhteiskuntaan on vielä kesken. Ilmastopolitiikasta huolimatta fossiilisten polttoaineiden osuus koko maailman käytämästä energiasta on noussut 84 prosenttiin. Ilmastopolitiikan rinnalle vähintään yhtä merkittäväksi kysymykseksi on nousemassa paikallisten luontotyyppien suojeleminen ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

2010-luvun keskeisimpänä ihmisten arkeen vaikuttavana muutoksena voidaan kuitenkin pitää digitalisaation läpimurtoa. Sosiaalinen media on mullistanut tiedonvälityksen ja ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen. Suurten tietomassojen hyödyntämisestä ja alustataloudesta on puolestaan tullut globaalien talouskasvun veturi. Kuluttajien ja kuluttajatuote-yhtiöiden merkitys osana taloutta on kasvanut. Samalla talouden ja työelämän rakenteiden muutos on kiihtynyt ennen näkemättömällä tavalla. Kansallisesta ja keskite-

tystä sopimisen mallista on siirrytty 2010-luvun aikana kohti ala- ja työnantajakohtaista sopimisen mallia.

Keskustan kannatuksen näkökulmasta yksi 2010-luvun keskeisimmistä muutoksista liittyy aluerakenteen keskittymiskehityksen jatkumiseen. Erityisesti Helsingin seutu ja muut viisi suurta kaupunkiseutua ovat jatkaneet voimakasta kasvuaan. Vastaavasti maaseutu ja pienet kaupunkiseudut ovat menettäneet väestöään. Myös maakuntien sisällä maakuntakeskukset ovat kasvaneet pienempien kaupunkien ja kuntien kustannuksella.

Näissä muuttuneissa olosuhteissa Suomi joutuu etsimään paikkaansa ja rakentamaan tarinaansa uudelta pohjalta. Samalla hyvinvointiyhteiskunnan rakenteet ja perinteiset instituutiot, kuten poliittiset puolueet, ammattiyhdistysliike, valtionyritykset ja kirkko joutuvat haastetuiksi. Ne eivät katoa yhdessä yössä, mutta menettävät vähitellen suhteellista merkitystään, mikäli eivät kykene esittämään arvojensa pohjalta uskottavaa ja realistista kuvaa tulevaisuudesta.

Suomen Keskustan 2010-luvun kannatuskehitys voidaan nähdä tämän kaltaisena hiljalleen hiipineenä romahduksena. Vaalitulosten ja kaiken muun käytettävissä olevan tutkimusaineiston perusteella Suomen Keskusta ei ole onnistunut 2010-luvun aikana luomaan nahkaansa uudelleen. Puoluetta ei koeta ainakaan laajassa määrin samalla tavalla yhteiskunnallisesti relevantiksi toimijaksi kuin aiempina vuosikymmeninä. Selityksiä voi etsiä yhteiskunnallisesta muutoksesta, mutta ennen kaikkea keskustan sisäisesti toiminnasta: miten keskusta on vastannut tai jättänyt vastaamatta politiikassa ja toiminnassaan yhteiskunnalliseen muutokseen? Millaisia ratkaisuja ja vaihtoehtoja keskustan on tarjonnut muutosten keskellä eläville ihmisille?

2. Keskustan vaalit 2010-luvulla

Eduskuntavaalit 2011: Perussuomalaisien jytky

Eduskuntavaaleissa 2011 Keskustan kannatus oli 15,8 (-7,3 %) prosenttia. Keskusta putosi suurimmasta puolueesta neljänneksi ja oli hallitusneuvottelujen jälkeen pienin oppositiopuolue.

Suomen politiikassa vaalit muistetaan jytkyvaaleina, joissa Timo Soinin johtama perussuomalaiset sai 19 % kannatuksen ja 34 edustajanpaikkaa. Jytkyssä maa tärähtää niin että jaloissa tuntuu. Eduskuntavaaleissa tapahtui muutos, jonka jälkeen perussuomalaiset on ollut kaikissa eduskuntavaaleissa toiseksi suurin puolue.

Kautta 2007–2011 leimasi finanssikriisi ja tukipaketin myöntäminen Kreikalle, Irlannille ja Portugalille. Euron pelastamisen tarvetta ei laajemmin ymmärretty, vaan toimet saatiin näyttämään siltä, että taloutensa hyvin hoitaneet maat kustansivat eräiden maiden yli varojen elämisen. Suomen talouden kokonaistuotanto laski vuonna 2009 yhteensä 7,8 prosentin verran. Vaalikaudelle osui myös Kehittyvien Maakuntien Suomi -kuviokuva sekä vaalirahakohu, joille keskustalaiset poliitikot antoivat kasvot. Jostain syystä kohu ei osunut muihin puolueisiin. Ylireagoinniksi koettu jätevesiasetus jäyi maaseudun keskustalaisia.

Vaalien aikaan Keskusta oli ollut kahdeksan vuotta suurin puolue ja pääministeripuolue ja puolueen puheenjohtaja oli vaihtunut 2010 Matti Vanhasesta Mari Kiviniemeen. Populismien noustessa puolue pyrki tekemään asialinjaa puolustaneesta asetelmasta vahvuuden Asiaa.-kampanjallaan, mutta keskustan vaihtoehto ei ollut uskottava kokoomuksen ja protestikanavana toimineen perussuomalaisien välissä.

Eduskuntavaalit 2015: Sipilän uusi luuta lakaisi

Vuoden 2015 vaaleissa Keskusta palasi suurimmaksi puolueeksi 21,1 (+5,3) prosentin kannatuksella ja Suomi kuntoon -teemalla. Perussuomalaiset oli toiseksi suurin puolue 17,7 % kannatuksella. Edeltävällä vaalikaudella Kataisen ja Stubbin laajapohjainen hallituskokoonpano oli epäonnistunut erityisesti talouspolitiikassa. Tuon hallituksen koko toimikauden jatkunut kuntauudistus -puhe ärsytti pienten kuntien asukkaita. Yhteistyö pääministeripuolue Kokoomuksen ja SDP:n välillä oli riitaista. Kautensa lopulla Stubbin hallitus oli käytännössä menettänyt toimintakykynsä.

Keskusta haastoi vaaleissa hallituksen talouspolitiikan. Uusi, tyyliään toimitusjohtajamainen puheenjohtaja Sipilä antoi keskustan vaihtoehdolle uskottavuutta. Keskustan puoluebarometrillä mitattu julkikuva oli tuolloin puolueista paras. Keskustan kannatuksen "nousun sytykkeinä" voidaan nähdä edellisen hallituksen epäonnistunut kuntauudistus ja onnistuneet presidentinvaalit vuonna 2012. Sipilän hallituksen alkuvuosina keskustan yrittäjäkannatus oli Sipilän persoonan vuoksi suurimmillaan.

Eduskuntavaalit 2019: Vastavaikutus vei vasemmalle

Seuraavissa eduskuntavaaleissa Keskusta putosi suurimmasta puolueesta neljänneksi 13,8 % (-7,3 %) kannatuksella. Kolmen suurimman puolueen (SDP, Perussuomalaiset, Kokoomus) kannatusero oli hyvin pieni, vain 0,7 prosenttia. Kokoomuksen tappioon ja SDP:n voittoon vaikuttivat kauden loppuvaiheessa yksityisissä hoitokodeissa ilmenneet laiminlyönnit.

Keskustajohtoiselle, mutta oikeistoleiman saaneelle hallitukselle syntyi vuosina 2015-

2019 punavihreä vastavoima mm. ay-liikkeen tuella. Keskusta ei ollut uskottavasti mukana vaalien yhdeksi pääteemaksi nousseessa ilmastokeskustelussa. Keskustan ykköstavoiteenaan ajama ja kokoomuksen yksityistämisen suuntaan viemä sote-uudistus pysähtyi aikapulaan. Vaaleissa moni Keskustan konkari edustaja ei enää ollut ehdolla eduskuntaan.

Keskustan kannatukseen vaikuttivat muun muassa kovaksi koettu talouspolitiikka, epäonnistunut taksilakiuudistus, pääministerin heikkenevä julkisuuskuva ja skisma median kanssa sekä vuodesta 2015 kärjistynyt pakolaiskriisi. Vaalien alla pakolaisaalto vaikutti hallituksen epäonnistumiselta. Talous ja työllisyys saatiin kiky-sopimuksella ja siihen liittyneellä lähes miljardin euron veronalennuspaketilla käännettyä nousuun, mutta keskustan tuloksessa tämän keskeisen lupauksen täyttäminen ei näkynyt. Puolueiden kannatus perustuu äänestystilanteen seuraavaa hallituskautta koskeviin odotuksiin, eikä kansuurnilla kiitä hallitusta hyvistäkään saavutuksista. Esimerkki historiasta: Winston Churchill voitti sodan, mutta hävisi seuraavat vaalit.

Eduskuntavaalit 2023: Häviö jo ennen vaaleja

Huhtikuussa 2023 Keskustan vaalitulos oli 11,8 % (-2,5 %), mikä on puolueen huonoin tulos itsenäisyyden aikana. Voittajan vankkurit –ilmiö on vaalien jälkeen nakertanut kannatusta tästäkin niin, että vuonna 2023 Keskustan gallup-kannatus on ollut vaalien jälkeen 10–11 prosenttiyksikköä.

Historiallisesta vaalitappiosta huolimatta keskusta lähti 2019 hallitusneuvottelujen toisella kierroksella, puolue-elinten lähes yksimielisellä tuella, mukaan Rinteen/Marinin hallitukseen. Tuolloin sanottiin, että Keskusta sai läpi 11 kynnyskysymystä 10 kysytystä. Keskeisintä niissä oli, ettei yrittäjien asemaa millään tavalla heikennetä seuraavan neljän vuoden aikana ja perhevapaa-uudistus toteutetaan keskustan ehdottamalla tavalla. Sipilän hallituksen jäljiltä oli oletus, ettei valtiontaloudessa tarvita uusia säästöjä. Koronakriisistä, Ukrainan sodasta ja energian hintakriisistä ei vielä ollut tietoaakaan. Myöhemmissä keskusta-arvioissa ratkaisua on pidetty lähes yksimielisesti virheenä, kuitenkin analysoimatta sen tarkemmin, miksi

vuonna 2019 päädyttiin sellaiseen ratkaisuun kuin päädyttiin. Laajaa kansalaisten tukea vuoden 2019 hallitusratkaisu ei saanut missään vaiheessa. Rankan vaalitappion jälkeen puolue ei kuulu hallitukseen.

Marinin hallitus johti Suomea läpi vaikeiden kriisien kansalaisten suuren tuen siivittämänä. Samalla hallitus ei kyennyt välttämään tuntuvaan velkaantumista, mikä loi jännitteen Keskustan ja muiden hallituspuolueiden välille. Suomen politiikkaa edellisellä kaudella oikealle vienyt Keskusta ei löytänyt uskottavaa roolia uudessa hallituspohjassa. Keskustassa ajateltiin, että puolue rakentaisi niin sanottua uutta punamultahallitusta, mutta sai huomata vasemmistopuolueiden (SDP+Vihr+Vas) yhdistelmän etsiytyvän hallituksen pysyväksi enemmistöksi.

Perussuomalaisen viestinnän kärki kohdistui paitsi pääministeriin, suuressa määrin keskustaa vastaan: Keskustan väitettiin ”olevan väärässä hallituksessa” ja ”vasemmiston pönkkäpuolue”. Puolueella oli neljä vuotta hallussaan valtiovarainministerin salkku, jolloin vaalitulanteeseen tuotujen uusien talousaloitteiden ajaminen ei ollut uskottavaa. Keskusta kipui vasemmistolaisessa hallituspohjassa, mutta ei uhkavaatimuksistaan ja hallituksen suurta mediajulkisuutta saaneista riidoista huolimatta jättänyt hallitusta, mikä loi negatiivisen tarinan pönnöttömästä Keskustasta.

Vaalikaudella Keskusta vaihtoi puheenjohtajaansa kahdesti, hakien uusien kasvojen kautta uutta nostetta. Kauan sitten on huomautettu, että keskustalla (Gemeinschaft-puolueena) on ns.ukkoteoria (tasapuolisuuden vuoksi myös akkateoria). Sillä tarkoitetaan, että Keskusta vaihtaa johtajaa, kun pitäisi korjata toimintaa. Katri Kulmunin puheenjohtajuuden äkillinen päättyminen oli traumaattinen kokemus puolueen sisällä. Kulmunin jättäytyminen pois valtiovarainministerin tehtävästä ja tappio puolueen puheenjohtajavaalissa syksyllä 2020 jätti puolueeseen haavoja, jotka eivät ole vielä täysin parantuneet.

Huonon vaalituloksen vuosia kestänyt ennakointi vaikutti siihen, että ehdokasasettelussa ei onnistuttu vuoden 2022 kuluessa. Uusia nimiä tai tunnettuja julkisuuden henkilöitä ei juurikaan saatu Keskustan ehdokkaiksi.

Nato-kysymyksessä Keskusta ei saanut näkyvää nostetta. Matti Vanhanen eduskunnan puhemiehenä huolehti siitä, että eduskunta oli Nato-päätöstä tehdessään mahdollisimman hyvin informoitu ja miltei yksimielinen. Silti kansakunnan Nato-ratkaisu vaikutti positiivisesti lähinnä Kokoomuksen kannatukseen. Puolustusministeri Antti Kaikkonen oli kyllä kansan mielestä mies paikallaan.

Keskustalle oli vuoden 2023 alussa tarjolla pieni mahdollisuus metsäpolitiikassa, hiilensidonnassa ja ilmastokysymyksissä (väite maankäyttösektorin hiilinielujen romahtamisesta). Aiheessa oli mahdollisuus nousta poliittisen jännitteen toiseksi navaksi. Siihen tarttuminen olisi kuitenkin edellyttänyt puolueelta syvällistä perehtymistä aiheeseen.

Näitä vaaleja arvioitaessa on voitu todeta, että keskusta pystyi kutakuinkin pitämään kiinni puoluetta äänestämään tottuneista. Vaalit ratkaisee kuitenkin joka kerta se kolmasosa (noin 1,1 miljoonaa äänestäjää), jotka vaali vaalilta äänestävät eri puolueita. Näitä liikkuvia tai ensikertalaisia äänestäjiä keskusta ei onnistunut puhuttelemaan. Vaalien alustunnelma luotiin pitkän ajan kuluessa sosiaalisessa mediassa, missä keskustalaisten läsnäolo ei ole vahvaa.

Kuntavaalit 2012–2021: Alamäkeä vaali vaalilta

Kunnallisvaaleissa 2012 Keskusta oli kolmas 18,7 % kannatuksella. Vuonna 2017 sija oli edelleen kolmas, kun kannatus oli 17,5 %. Koronapandemian aikaan vuonna 2021 Keskustan kannatus oli 14,9 % ja sija tälläkin kerralla kolmas. Keskusta on kuntavaalien selkeä ykköspuolue alle 20 000 asukkaan kunnissa, mutta kannatus on ollut laskusuunnassa aina 2000-luvun alusta lähtien.

Seuraavaksi tärkeä havainto. Uusien toimijoiden tulo Keskustaan – eli puolueen uusiutuminen – on tapahtunut kuntavaaliehtokkuuden myötä. Keskustan listoilla olleiden ehdokkaiden määrä on laskenut v. 2000 kuntavaaleista lähtien. Trendi ilmaisee yhteiskunnallista rakennemuutosta ja samalla tarkoittaa, että Keskustan ote ajan pulssista heikentyy. Sitä on vauhdittanut jaettavissa olevien lautakuntapaikkojen dramaattinen

vähentyminen. Kokonaisuudessaan ilmiö ennakoi kannatuksen alenevaa trendiä, vaikka maakuntatasoinen näkyvyys ja menestys eduskuntavaaleissa ajoittain peitti alleen käynnistyneen rakenteellisen muutoksen.

Merkittävin trendi kuntavaaleissa on, että PS on vaali vaalilta noussut lähemmäksi eduskuntavaalikannatustaan, Keskustan menettäessä suhteellista asemaansa. Kärkipaikalla äänestysprosentteissa ovat kymmenen vuoden aikana olleet Kokoomus ja SDP, kolmantena olleella Keskustalla on edelleen eniten valtuutettuja.

Aluevaalit 2022: Menestyksen vipusimena lähipalvelut

Suomen historian ensimmäisissä aluevaaleissa 2022 Keskusta oli kolmas 19,2 % kannatuksella. Keskustan tulokseen vaikutti positiivisesti matala äänestysaktiivisuus (47,5 %), puolueen valitsema lähipalvelujen puolustus-teema sekä se, että Helsingissä ei käyty aluevaaleja.

Vaaleissa Keskusta pärjäsi hyvin pienemmissä kunnissa ja maaseutukaupungeissa. Etelä-Suomessa ja suurissa kaupungeissa tulos oli huono.

Keskusta lähti vaaleihin haastavassa poliittisessa asemassa. Vaalien jännite koski lähipalvelujen turvaamista eli asiaa, jossa keskusta oli vahvimmillaan, melkein pä kysymyksen ”omistaja”. Arkirealistisesti: teema vetosi vanhempiin ikäluokkiin, joilla on alttiutta sairastaa. Lähipalvelujen turvaaminen kärkiteemana kantoi ja muut puolueet jouduivat ottamaan siihen kantaa. Myös ehdokasasettelu onnistui puolueen vahvimmilla hyvinvointialueilla. Keskusta on nyt johtava puolue yhdeksällä hyvinvointialueella.

* * *

Kun katsomme erityisesti edellä kuvattuja eduskuntavaaleja, näemme, että PS:n nousun taustalla on tuohtumus (vaalirahotuskohu, valuuttaunionin yhteisvastuu, jätevesiasetus, taksilaki, turve, kuka maksaa ilmastonmuutoksen torjunnan kustannukset).

Tämä osoittaa todeksi Yhdysvaltain republikaanipuolueen häikäilemättömän vaalistrategi Karl Roven neuvon, että vaalit voitetaan tuohutumuksella. Tuohumus on paheksunnan tunne, jossa äänestäjä kokee itse olevansa hyvä ja rehellinen, ja tässä roolissa oikeansansa väärintehneitä poliitikkoja. Kun vaaleissa kolmasosa ihmisistä vaihtaa puoluetta, ratkaisee se, mille tuohdutaan. – Jos kuitenkin kaikki puolueet lähtevät ”tuohduttamaan” äänestäjiä, katoaa kansakunnalta yhteisyyden tunto. Ristiriidat kääntyvät vihaksi ja järjestelmä muuttuu toimintakyvyttömäksi – kuten USA:sta nähdään.

Toinen havainto on, että vaaleja ei ratkaista loppuvaiheen vaalikampanjalla eikä torikahveilla, vaan sillä, mitä edeltävällä kaudella tehdään. Ulkoisille olosuhteille ei voi mitään, sattuma vaikuttaa mm. median uutisten muodossa, mutta puolueen politiikan valmistelu ja aloitteellisuus on täysin puolueen omissa käsissä. Hallitusvastuussa puolueen parhaat voimat on sidottu hallitusohjelman toteuttamiseen. Ellei kunnollista valmistautumista ole tehty edellisellä vaalikaudella, ei vallassa oleva puolue pysty prosessoimaan uusia tavoitteita seuraavia vaaleja ajatellen. Se osaa ainoastaan luvata samaa lisää. Ja se ei riitä.

Politiikkaa tarkasti seuranneet ovat voineet todeta, että kevään vaalit voittaa se puolue, jonka julkikuva puoluebarometrissä on ollut edellisellä syksynä paras. Julkikuvaan vaikuttaa monia politiikan teon tapaan ja sisältöön vaikuttavia seikkoja, eniten kuitenkin kansalaisten mielikuva puoluejohdosta. Koska median toimittajat ja portinvartijat ovat erittäin osaavia ja paljon tietäviä, antaa media näkyvyyttä sille puolueelle ja niille poliitikoille, joilla on uusia ajatuksia ja hyvin perusteltua politiikkaa. Medialle ei kannata puhua sitä, mitä olettaa kansan keskimäärin haluavan kuulla.

Puoluebarometrissä Keskusta on tällä hetkellä vasta kuudenneksi suosituin puolue. Sen julkikuvan mitattuja ongelmia ovat: epäselvä profiili ja linja; se ei esitä järkeviä toteutuskeinoisia ehdotuksia; se ei uudista yhteiskuntaa; on tehoton, epärehellinen ja sulkeutuva; vielä Keskustan viaksi mielletään johtajien taitamattomuus. Puolue, joka olisi mielikuvaltaan näiden seikkojen vastakohta, miellyttäisi kansalaisia.

Mikä voisi selittää tätä huonoa julkikuvaa? Erään näkemyksen mukaan taantuneen kannatuskehityksen seuraaminen on vienyt rohkeutta ajatella ja linjata. Keskustan on ollut vaikeaa ottaa kantaa ns. uusiin moraalikysymyksiin sekä ilmasto- ja ympäristöasioihin. Omat ehdotukset ovat olleen irrallisia ja yksityiskohtiin uppoavia. Keskusta on joutunut turhan moniin moraalikohuihin. Johtajien taitavuutta kansa arvioi ulkokohtaisesti: kysytyn asian sijasta vastaajat ottavat kantaa k.o. henkilöiden kansansuosioon.

Keskeiset havainnot vaalituloksista 2020-luvulle tultaessa Ketkä äänestävät keskustaa

Keskustan kannattajat ikääntyvät: yli 50-vuotiaat muodostavat 55–60 prosenttia keskustan kannattajista. Eläkeläiset ovat nousseet keskustan tärkeimmäksi äänestäjäryhmäksi. Vastaavasti 18–34-vuotiaissa keskustan kannatus oli vain 6 %. Yleisesti voi todeta, että korkeasti koulutetut eivät äänestä keskustaa, vaan suurin osa äänestäjistä perus- tai toisen asteen koulutuksen suorittaneita. Viljelijöiden osuus keskustan kokonaiskannatuksesta enää 6–8 prosenttia. Maatalousyrittäjistä vain runsas puolet (56 %) äänesti Keskustaa kevään 2023 vaaleissa.

Myös yrittäjäkannatus romahti vaalikaudella 2019–2023 28 prosentista 9 prosenttiin. Ylempien toimihenkilöiden ja johtajien parissa Kokoomus oli suosituin (40 %) ja Keskusta joutui tyytymään 7 prosenttiin. Keskustan toimihenkilökannatus on ollut vahvinta Anneli Jäätteenmäen kaudella.

Perussuomalaisten tulo suureksi puolueeksi on merkinnyt keskustan kannalta kahta asiaa. Keskustan ns. vahvoilla alueilla ei ole ”pakko äänestää” keskustaa, koska PS on vaihtoehto myös maaseutukunnissa. Toisaalta PS:n yksinkertaistava puhetapa hämmentää ja passivoi sen piiriin tulleita keskustalaisia, jotka passivoituvat ristipaineessa ja jättävät äänestämättä.

Puolueista keskustan kannatuksenmuutokset ovat tiiviimmin yhteydessä kokoomukseen. Pitkällä tähtäimellä katsoen äänisiirtymät näiden kahden puolueen välillä ovat olleet huomattavia. Tämä liittyy Sipilän suosion murennuttua yrittäjäperheiden kaikkoamiseen keskustan kannatusjoukoista. Siirtymärajoja on myös kristillisiin. Kristillisten suunnitelmallinen operointi viljelijäväestön suuntaan on osittain onnistunut. KD:n sanottava saattaa osua jonkun viljelijäsegmentin mielentilaan.

Keskustaa äänestetään eniten pienissä, alle 5000 asukkaan kunnissa sekä Pohjois-Suomessa ja Itä-Suomessa, vähiten suurissa kaupungeissa ja Etelä-Suomessa. Seitsemässä eteläisessä vaalipiirissä valitaan yhteensä 137 kansanedustajaa ja näistä 8 on keskustalaisia.

Ketkä voisivat äänestää Keskustaa (eli äänestäjäpotentiaali)

Keskustan vetovoima eli äänestäjäpotentiaali on matala kaikissa ryhmissä. Periaatteessa potentiaaliset uudet äänestäjäryhmät, kuten nuoret ja maahanmuuttajat suhtautuvat yleisesti puolueisiin avoimesti. Tavoitteena äänestäjien vaihtaminen ei kuitenkaan ole järkevää, vaan uudet äänestäjät tulisi koota Keskustaa jo äänestävien ympärille, kuin lusun ja oksien kasvu puuhun. Puolueen pitää saada yhtä aikaa lisää kannatusta suurilta ikäluokilta (kokoaa 82 000 ihmistä) (jotka ovat toisinaan keskustaa äänestäneet) sekä hankkia uutta kannatusta nuorilta, jotka eivät vielä koskaan ole keskustaa äänestäneet (2022 syntyneitä 42 000). Uusin tutkimus on havainnut keski-ikäisten joukossa hienoista nousua värettä keskustan kannatuksessa. Emme vielä tiedä, mihin se perustuu. Mahdollinen selitys voisi – ikäluokan perusteella – liittyä keskustan perhepoliittiseen profiiliin.

Tulisi olla mahdollista saada takaisin maakuntakeskusten, seutukaupunkien ja kehyskuntien äänestäjiä, jotka arvostavat ihmisen mittakaavaa, pientaloasumista, lähipalveluja ja vihreää ympäristöä. Kynnys tässä äänestäjäryhmässä menestymiselle lienee matalampi kuin muualla. Mahdollisuus tähän voisi realisoitua samaistumis pintaa tarjoavan

kuntavaalien ehdokasasettelun kautta. Jotta tässä onnistuttaisiin, tulee tarkasti tuntea ne tekijät, miksi tämä äänestäjäryhmä ei viime vaaleissa ole äänestänyt keskustaa.

Keskusta onnistui kevään 2023 vaaleissa pääosin pitämään ne äänestäjät, jotka äänestivät puoluetta kuntavaaleissa 2021. Nykyiset äänestäjät ovat siis uskollisia, mutta liikkuvia äänestäjiä Keskusta ei kuitenkaan tavoittanut. Tästä seuraava strateginen kysymys on, mikä on tasapaino omien äänestäjien ja liikkuvien äänestäjien puhuttelemisessa. Kysymys voidaan esittää myös muodossa “Mikä tekee Keskustan merkitykselliseksi liikkuville äänestäjille?”

Keskustaposition tyhjentäminen ja polarisaatio

Vuonna 2003 15 % puoluekantansa ilmoittaneista suomalaisista sijoitti itsensä vasemmistoon, mutta vuonna 2019 osuus oli 23 %. Samaan aikaan keskustaan itsensä sijoittaneiden osuus supistui 45 %:sta 38 %:iin. Keskustaposition on siis tyhjentynyt 7 prosenttiyksiköllä. Oikeistoon itsensä sijoittaneiden osuus ei vastaavana aikana juurikaan muuttanut (40% ja 39 %). Puolueittain tarkastellen Vasemmistoliitto, SDP ja Vihreät ovat siirtyneet aiempaa vasemmalle ja Perussuomalaiset ja Kristillisdemokraatit oikealle, enemmän Kokoomuksen suuntaan. Lukemia voi tulkita niinkin, että tämä perinteinen ulottuvuus on ihmisten mielissä heikentynyt merkitykseltään.

Uusin tutkimustieto loppuvuodesta 2021 (EVA) kertoo, että keskustaposition tyhjentäminen on jatkunut. Laajassa tutkimuksessa vastaajista 22 % ilmoitti olevansa keskustalainen. Vasemmistolaiseksi itseään luonnehti 34 % ja oikeistolaiseksi 44 %. Olisi myös syytä kysyä, mikä on näiden keskustalaiseksi itsensä mieltävien puoluekanta? Joka tapauksessa kahdessakymmenessä vuodessa on tapahtunut dramaattinen keskustaposition tyhjentäminen. On ilmeistä, että pelkkä ”välissä oleminen” tai ”keskivoima” ei riitä keskustalaisuuden sisällöksi. Keskustan pitää löytää sitä profiloivia poliittisia jännitteitä.

Arvoliberalismin ja niin sanotun kansallis-

konservatiivisuuden ulottuvuudella keskus-taposition on vahvistunut vuoden 2003 lukemasta (44 %) vuoden 2019 lukemaan (49 %). Samalla viherliberaali pääty on voimistunut 22 prosenttiyksiköstä 30 %:iin. Kansalliskonservatiiviseen päätyyn sijoittuvien osuus on samaan aikaan supistunut 34 %:sta 21 %:iin. Tällä ulottuvuudella keskusta ja kokoomus ovat hyvin lähellä toisiaan, eli niiden kannattajia yhdistää viherliberaalien arvojen kasvu. Tulokselle voi antaa sen tulkinnan, että niin sanottu identiteettipoliittikka (kuten ihmis-oikeus- ja arvokysymykset) vaikuttavat läpi poliittisen kentän, joka kokonaisuudessaan, kaikkien puolueiden osalta, on liikkunut hiukan liberaalimpaan suuntaan. Arvokysymykset ovat jatkossa esillä ja niitä tulee osata käsitellä selkeästi perustellen. Arvoista vaikeneminen on onntoa politiikkaa. Se ei koske ta tunteita.

Kolmas kiinnostava tutkimusten paljastama seikka on Keskustan profiilin kaksihuippuisuus. Keskusta on ainakin kahdessa suhteessa ”kaksihuippuinen”: vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudella keskustalaiset sijoittavat itsensä joko keskiviivasta hiukan vasemmalle tai hiukan oikealle. Vanhalla politiikkakielellä puhuen kyseessä voisi olla jako sosiaaliradikaaleihin ja yleisporvarillisiin. Toinen kaksihuippuisuus koskee ympäristöpolitiikkaa. Noin puolet keskustalaisista ottaa ympäristöasiat vakavasti ja mieltää itsensä jonkinlaisiksi keskustavihreiksi. Toinen puolikas taas suhtautuu välinpitämättömästi ympäristöasioihin ja on omaksunut lähestulkoon ”vihervastaisen” puhutavan.

Profiilin kaksihuippuisuus saattaa kertoa, että puolueen sisäinen ymmärrys ei ole kehittyvässä tilassa. Puolueen kannattajat sijoittavat itsensä ulkopuolisten näkökohtien mukaan, toisin sanoen suhteessa muiden puolueiden ja toimijoiden ajatuksiin, eivätkä omintakeiselta keskustalaiselta pohjaltaan käsin. Tuskin teemme väärin, jos päättelemme, että ideologinen keskustalaisuus on heikossa hapesa.

Johtopäätökset:

- Yleispuolueesta on tullut eläkeläisten, matalasti koulutettujen ja pienten paikkakuntien puolue. Kannatuksen trendi on ollut pitkään laskeva ja äänestäjäkunta on supistunut, lukuun ottamatta poikkeusta trendistä vuosina 2013–2015.
- Vetovoiman puute tekee uusien äänestäjien voittamisesta vaikeaa. Ikkärakenne tarkoittaa, että keskustan äänestäjiä poistuu eduskuntavaaleissa enemmän, kuin saadaan uusia.
- Keskustan kannatus on vahvasti alueellisesti määrytyntynyt. Puolueetta äänestetään eniten pienissä kunnissa sekä Pohjois-Suomessa ja Itä-Suomessa, vähiten suurissa kaupungeissa ja eteläisessä Suomessa.

Keskustan kannatuksen kannalta on ensi vaiheessa ratkaisevaa, että puolue tavoittaisi maakuntakeskusten, kehyskuntien ”onnellisuusvyöhykkeen” sekä seutukaupunkien potentiaaliset äänestäjät. 15 prosentin tavoite on järkevä ja saavutettavissa oleva. Paluu suurpuolueeksi tarkoittaisi merkittävien ja kokonaan uusien äänestäjäryhmien tavoittamista (s.o. äänestäjien ymmärrykseen luottavaa kilpailua kokoomuksen, vihreiden ja persujen kanssa). Maakunnista Uusimaa on väestömääränsä ja suuren kansanedustajalukunsa takia ykköshaaste.

3. Työryhmän jäsenten keskeiset havainnot

Aluksi käsitellään politiikan ja viestintäympäristön muutosta, sen jälkeen Keskustan muuttosta puolueena sekä tunnistettuja tarpeita poliittisessa asemoitumisessa ja teemoissa.

3.1. Populismien nousu

Perussuomalaisten nousu on suurin yksittäinen suomalaista politiikkaa tarkastelujaksolla muuttanut ilmiö. Timo Soinin johtamien perussuomalaisten nousu pienpuolueesta kolmanneksi suurimmaksi eduskuntavaaleissa 2011 ajoittui Keskustan kaksi hallituskautta kestäneen pääministerikauden loppuun.

Jytkyvaalien tuloksessa voidaankin nähdä kritiikkiä keskustavetoista politiikkaa kohtaan. Vaalien teemoissa näkyivät esimerkiksi finanssikriisin jälkeen yhteisiin takauksiin johtanut EU-politiikka ja jätevesiuudistus, toisaalta vaalirahakohu, jolle keskustalaiset poliitikot antoivat kasvot.

Useat työryhmän jäsenet nostavat esille myös sen, ettei perussuomalaisiin suhtauduttu riittävän vakavasti 2010-luvulle tultaessa. Perussuomalaisten menestys ei jäänyt tähdenlennoksi, vaan puolue on ollut vuodesta 2011 lähtien toiseksi suurin puolue kolmessa eduskuntavaalissa.

“Vuoden 2011 vaaleissa moni äänesti perussuomalaisia protestiksi. Myöhemmissä vaaleissa perussuomalaisten aluksi ”sekalainen seurakunta” on saanut riveihinsä yhä enemmän uskottavia ehdokkaita ja yhteiskunnan muilla osa-alueilla tunnistettuja osajia.”

Populismi on tullut suomalaiselle poliittiselle kentälle jäädäkseen. Se ei enää ole politiikan ilmiö, vaan vakio. Puolueet eivät pyri enää keskikentälle, kuten 2000-luvun ensimmäi-

sellä vuosikymmenellä, vaan kohti äärilaitoja. Äärilaitojen politiikka ei ole vain oikeiston yksinoikeus: vasemmisto on myös pystynyt kääntämään pitkään jatkuneen kannatuksen laskusuunnan ja ottamaan käyttöön uusia populistisia politiikan teon tapoja.

Populismi ja samanaikaisesti lisääntyvä polarisaatio muuttavat tapoja, joilla kansalaiset suhtautuvat politiikan teon tapoihin sekä poliittisiin puolueisiin. Yksilö- ja identiteettipolitiikka ovat lisääntyneet ja politiikasta on tullut henkilökeskeisempää, enemmän konfliktiin kuin konsensusta kohti hakeutuvaa.

“Uuteen identiteettipolitiikkaan siirtymää ovat johtaneet perussuomalaiset ja vihreät, jotka pystyivät murtamaan perinteisen oikeisto-vasemmisto -jakolinjan. Se, että uudet jakolinjat syntyivät esimerkiksi suhtautumisesta ruokavalioon, ympäristöön, tasa-arvokysymyksiin, arvojen liberaaliuteen tai perinteisyyteen sekä EU- ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön, oli perinteisille valtapuolueille vaikeasti hallittava muutos.”

Populismien nousu ei ole jäänyt vain valtakunnan politiikkaan, vaan se saa yhdistetynä sosiaalisen median nousuun saa aikaan muutoksia myös paikallistasolla. Sosiaalinen media suosii populismia ja johtaa siihen, koska postaukset ovat lyhyitä, pikaisia ja monilla alustoilla nimimerkin suojissa kirjoitettuja.

“Lautakunnassa istuminen, asiaosaaminen ja kärsivällinen toisten kuunteleminen on vaihtunut ivaan, ylimielisyyteen ja oman kannatuksen taktikointiin: one-liner-yhteiskunnan näppäryyteen ja somen välityksellä yksinkertaisiin väitteisiin.”

EU:n kasvanut rooli ilmasto-, ympäristö- ja energiakysymyksissä koetaan vievän pää-

tösvaltaa suomalaisilta ja päätökset näillä osa-alueilla heijastuvat vahvasti Keskustan ydinkannatusalueille.

Taktinen äänestäminen oli merkittävä ilmiö vuoden 2023 eduskuntavaaleissa.

Mitä vaikutuksia mahdollisesti syventyvällä blokkiutumisella yhdistettynä taktiseen äänestämiseen voi olla poliittisessa keskustassa toimivalle puolueelle?

Keskustan roolissa keskitien puolueena nähdään myös toivon kipinä:

“Koronan ja Ukrainan sodan myötä turvallisuuden merkitys on kasvanut. Tarve normaalille, turvalliselle perusarjelle on kasvanut. Keskusta merkitsee turvaa, omavaraisuutta, ennakoitavuutta. Me turvaamme suomalaisten selviämisen kriisien keskellä, koko Suomessa. Aikaa ei voi käyttää oman edun tavoitteluun, riitelyyn ja joustamattomuuteen. Me emme riitele äärihaluilla, meille tärkeintä on suomalaisten, kotimaan etu.”

3.2. Kansalaiskeskustelu on siirtynyt sosiaaliseen mediaan

Tarkastelujaksolla teknologia on muuttanut suomalaisten arkea ja ajankäyttöä pysyvästi. Etenkin älypuhelimet ja sosiaalinen media ovat mullistaneet paitsi yksityiselämän viestinnän, opiskelun, parinmuodostuksen, myös politiikan tekemisen ja kannatuksen muodostamisen tapoja.

Samanaikaisesti kansalaiskeskustelu ja viiteryhmä ovat siirtyneet painetuista lehdistä sosiaaliseen mediaan. Viestinnän muutos nähdään myös siinä, että kun politiikka on poistunut tupailloista, on se samalla tullut puhelimen ruudulle, entistä lähemmäksi ihmisiä.

“Digisisältöihin ja someen ei kannata minusta suhtautua ensisijassa markkinointina vaan politiikan foorumina, siis paikka-

na jossa ei vain kerrota mitä politiikassa on tapahtunut, vaan jossa se myös tapahtuu. Tavallisen kansan poliittinen aktiivisuus ja osallistuminen ei ole vähentynyt, vaan räjähdysmäisesti kasvanut. Se vain tapahtuu foorumeilla, joista melkein kaikki puolueet ovat poissa. Se ei ole kovin viisasta.”

Keskustalle myönteinen maakuntalehdistö on nykyään poliittisesti sitoutumatonta, eikä puolueen omalla lehdellä ole entisen kaltaista vaikutusta. Keskustalla on ollut vaikea asettautua nykyisen mediaympäristön pelisääntöihin. Vähenevät resurssit ja kilpailu digitaalisen median lukijoista vaikuttavat myös politiikan journalismiin.

“Median murros on vähentänyt toimitusten resursseja ja samalla mahdollisuuksia perehtyä isoihin asiakokonaisuuksiin ja niiden taustoihin, tai ainakin rajoittanut niiden avaamista suurelle yleisölle. Poliittikan toimijat usein kokevat, että uutisessa sivuseikka ohitti pääasian. Toisaalta poliitikot ovat huomanneet saavansa parhaiten näkyvyyttä kärjistämällä.”

Aiemmin suuri yleisö jakoi samat, ”tärkeimmät” keskustelunaiheet alueen valtalehden ja valtakunnallisten radio- ja tv-uutisten (Yle ja MTV) perusteella. Poliittisen viestinnän kannalta riitti, että ylitti näiden uutiskynnyksen. Nyt viestin pitäisi kantaa printin lisäksi välineiden verkon uutissivuille ja edelleen uutisten kommentoissa ja aiheeseen liittyvässä somekeskustelussa.

Nykyisessä tilanteessa keskustan omien sosiaalisen median kanavien hallinta on tehotonta. Keskusta on monen mielestä menettänyt viestinnällisen otteensa. Ongelmat eivät kuitenkaan liity vain teknologian ja kanavien hallintaan, vaan itse viestiin.

“Keskusta ei ole onnistunut tiivistämään viestiään kahteen toistuvaan väitteeseen, kuten perussuomalaiset. Mitä asioita Keskusta on toistanut vaaleista toiseen? Viestinnän ongelmista seuraa se, että mielikuva siitä minkä puolesta Keskusta toimii, on epäselvä.”

Some mahdollistaa yhteydenpidon ja po-

liitikon seuraamisen ilman portinvartijoita ja välikäsiä. Poliittisen viestinnän kannalta sosiaalisen median selkeimpiä vaikutuksia ovat henkilöityminen, lyhytjännitteisyys, tunnepitoisuus ja vastakkainasettelu. Somessa tunteet voittavat ja asiat häviävät. Maltillinen keskitien politiikka ei kiteydy tunteita herättäviksi viesteiksi samalla tavalla, kuin repivä ja raivokas populistinen viestintä.

Yhtenä selityksenä on algoritmien luonne: ne pyrkivät viime kädessä maksimoimaan kontaktin ("klikkaukset") ja myymään mainosvirtaa, jolloin tunteisiin vetoavat otsikot ja sisällöt koukuttavat pois harkinnasta ja asiallisuudesta. Tutkijat ovat todenneet, että algoritmit suosivat oikeistolaisia arvoja ja reaktioita.

Suurin osa suomalaisista kansanedustajista onkin somessa lilliputteja, sillä somessa aktiivinen päättäjät ei kilpaile näkyvyydestä ensisijaisesti muiden poliitikkojen kanssa, vaan muun kiinnostavamman sisällön – kissavideoiden, harrastusten ja pop-tähtien kanssa. Tämän vuoksi sosiaalisessa mediassa henkilöillä ja henkilöbrändillä on suuri merkitys.

Sosiaalista mediaa tarkkaan seurannut jäsen nosti esiin viime hallituskaudella some-onnistujista mm. Antti Kaikkosen, Matti Vanhasen ja Annika Saarikon. Kiitosta edistyksestä saavat myös Keskustanuoret, Helsinki Prideen osallistuminen, TikTok ja Instagram. Varsinaiset sosiaalisen median menestyjät Keskustan riveissä ovat kuitenkin harvassa.

Viestinnällisenä ongelmana voidaan nähdä myös pitkät vuodet hallituksessa, sillä ongelmien osoittaminen on tunnetusti helpompaa, kuin niiden selittäminen. Ministerivastuu johtaa helposti hallinnon näkökulman ja välttämättömyyksien selittämiseen, mikä vieraannuttaa epäkohtia arjessaan kokevia kansalaisia, jotka ovat samalla oppositiopuolueiden viestintävaikuttamisen piirissä.

“Sen sijaan, että mielessä olisi päällimmäisenä ollut kansalaisten arjessaan kokemien epäkohtien korjaaminen hallinnon suunnassa, mielessä päällimmäisenä oli hallinnon tarpeista lähtevien muutosten selittäminen kansalaisten suuntaan.”

Keskusta on historiassaan nähnyt itsensä “tohtorien puolueena”. Tällä tarkoitetaan sitä,

että kirjoittaminen ja sen myötä omalähtöinen yhteiskunnallinen ajattelu ovat olleet keskeisiä keskustalaisen linjan muodostumiselle. Nyt vastaava kirjoittamisen kulttuuri on hukassa. Saadakseen viestinsä läpi päättäjän tulisi luottaa itseensä ja kirjoittaa itse, niin paikallislehteen, maakuntalehtiin kuin sosiaaliseen mediaankin. Kirjoittaminen eli tekstin tuottaminen on myös ajattelua, oman aatteellisen ja poliittisen pohjavirran luomista. Keskustan piirissä on tällä hetkellä vain muutamia vaikuttajia, jotka aktiivisesti itse tuottavat tekstiä.

Viestinnän taktisen osaamisen rinnalle toivotaan strategista otetta ja näkemyksellisyyttä. Poliitikon oma kirjoitustyö ja ajattelu on poliitikan selkäranka, jota ei voi ulkoistaa avustajakunnalle tai sparraajien kanssa järjestettävän aivoriihin varaan. Puolueen retoriikkaan toivotaan “retorista käännettä”, millä tarkoitetaan tietoista muutosta siinä, miten asioita sanoitetaan. Keskustan politiikan keskeiset teemat ovat ajattomia, mutta viestinnälliset viittaukset työreformin kaltaisiin menneisyyden avauksiin eivät enää avaudu 2020-luvun suomalaiselle, saatika sitten nuorelle sukupolvelle. Keskustalaisille tutut ilmaiset voivat luoda me-henkeä, mutta synnyttää myös sisäänpäinlämpiävyyden kokemuksia. Vaikut-tavan viestinnän on oltava kansalaisille laajasti ymmärrettävää.

“Miksi ihmeessä vanhoa jonkun suurelle yleisölle tuntemattoman satavuotiaiden iskulauseiden varaan, jotka on täysin irrotettu kontekstistaan. Mitä esimerkiksi tarkoittaa ”alkiolaisuus” tai ”köyhän asia” nykyään? Minä en ainakaan tiedä. Alkiolaisuus yhdistää puhuntana sisäpiiriä, mutta kun siihen piiriin pitäisi kaikkien voida tulla.”

“Puolueen on otettava vakavasti, millä termeillä teemme politiikkaa. Miltä kuulostaisi ihmisen kokoinen yhteiskunta? On lähdeittävä ihmisen tarpeista ja ihmisen kokoisista asioista. Stadi ja lande eivät ole suomalaisten kokemuksessa vastakkaisia, tämä on osattava sanoittaa uskottavasti. Tämä on osa mielikuvapolitiikkaa.”

Vaikka poliittinen viestintä on mediassa ja kautunut moniin eri kanaviin, tärkeintä siinä on edelleen viesti, oma ja tunnistettava.

Puolueiden virallisten tilien seuraajamäärät sosiaalisen median kanavissa

	Facebook	Instagram	Youtube	TikTok	X
Keskusta	19 413	6593	976	117	28 500
Kokoomus	40 789	13 000	1260	3349	51 100
SDP	39 461	12 000	1760	-	36 100
PS	52056	10 000	20 200	-	41 300
Vihri	42 000	21 000	1080	3900	52 000
Vas	39 378	26 000	1600	8600	39 000

(Puolueiden profiilien seuraajamääriä tarkastellessa on huomioitava, että henkilökohtaiset tilit ovat usein huomattavasti organisaatioiden virallisia tilejä suosittumia. Esimerkiksi Perussuomalaisilla ei ole lainkaan puolueen omaa TikTok-tiliä, mutta Riikka Purran omalla tilillä on 35,8 tuhatta seuraajaa, suosituimmalla kansanedustaja Miko Bergbomilla 57,8 tuhatta. Antti Kaikkosella on 76,1 tuhatta seuraajaa X:ssä, siis noin 2,6 kertaa enemmän kuin Keskustan virallisella tilillä.)

3.3. Yhteiskunnan muutos jatkuu

Teknologian kehitys on ollut nopeaa vuosina 2010–2023. Älypuhelimet ja sosiaalinen media ovat mullistaneet tapoja, joilla ihmiset viestivät keskenään, hankkivat tietoa, lukevat uutisia, opiskelevat ja aloittavat parisuhteen. Etätyöskentely on lisääntynyt. Tekoälyn käyttö ja sen tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen yleistyvät työelämässä ja vapaa-ajalla.

Työn murros tarkoittaa työn muuttumista. Työelämän tehokkuusvaatimukset ovat kasvaneet, samalla kun työssä uupuminen ja työssä jaksaminen ovat nousseet päivittäisiksi puheenaiheiksi. Uupumus kohtaa myös aikaisempaa nuorempia ja opiskelijoita.

Vuonna 2007–2008 Yhdysvalloista alkanut finanssikriisi ajoi maailmantalouden finanssilamaan ja johti Euroopassa Portugalin ja Kreikan valuuttojen pelastamiseen, johon tarvittiin Euroopan keskuspankin ja jäsenvaltioiden yhteisiä toimia. Finanssikriisi johti Suomessa bruttokansantuotteen yli 8 prosentin laskuun vuonna 2009, mistä toipuminen on ollut muuta Eurooppa hitaampaa. Finanssikriisi paljasti Suomen talouden kilpailukykyyn ja rakenteeseen liittyvät heikkoudet.

Hyvinvointiyhteiskuntaa on pidetty yllä velkarahalla, mikä on johtanut 2010-luvun aikana julkisyhteisöjen velan lähes kaksinkertaistamiseen 75 miljardista eurosta yli 140 miljardiin euroon. Myös kotitalouksien velkaantuminen ovat kasvaneet voimakkaasti. Talouskasvu on hidastunut, eivätkä poliitikot ole onnistuneet julkisen talouden tasapainottamisessa. Sekä koulu että julkinen terveydenhuolto ovat ajautuneet ongelmiin. Matalien korkojen ajasta on 2020-luvulla siirrytty korkeiden korkojen aikaan, mikä uhkaa hidastaa talouden rattaista entisestään.

Maataloudessa jatkuu parikymmentä vuotta kestänyt kannattavuuskriisi, mikä ilmenee muun muassa siinä, että vuonna 2022 Suomessa tehtiin vain noin 200 valtion kirjaamaa sukupolvenvaihdosta. Tämä merkitsee äärimmillään, että seuraavan sukupolven aikana (30 vuotta) maahan jäisi vain 6000 toimivaa ja investoivaa maatilaa. Nykyisestä noin 50 000 toimivasta maatilasta 44 000 on sen näköalan edessä, ettei jatkajaa ehkä löydy. Kyseessä on maatalouden eksistentiaalinen kriisi, joka konkretisoituessaan – oikein tai väärin – luetaan keskustan epäonnistumiseksi.

Maatalous ja ruoantuotanto kärsii kustannusten noususta ja moninaisista ongelmista, joista yksi on pienen mutta äänekkään kansanryhmän syyllistävä suhtautuminen maa-

talouteen ylipäänsä. Maataloutta ja omaa ruoantuotantoa myös arvostetaan huolto- varmuuden takaajana nykyisessä turvallisuusilmastossa, puoluekannasta riippumatta.

Kaupungistuminen näkyy paitsi asuntopulana suurissa kaupungeissa, myös asuntojen hinnan laskuna syrjäseuduilla ja palvelujen karkaamisena kohti kasvukeskuksia. Alueiden eriarvoistumisella on vaikutuksia myös kokemusten jakautumiseen. Erot ovat kasvaneet myös suurten kaupunkien sisällä. Nuorisoväkivalta on pitkän laskusuhdanteen jälkeen kääntynyt nousuun ja erityisesti suurissa kaupungeissa on syntynyt uudenlainen nuorisojengirikollisuuden ilmiö.

“Kaupungistuminen ja siihen liittyvien ilmiöiden korostuminen julkisessa keskustelussa ovat saaneet erityisesti muuttotappioalueiden ihmiset kokemaan jääneensä syrjään sekä menettäneensä tasa-arvoaan ja merkitystään kansalaisina.”

Ilmasto, luonto ja maapallon kantokyky ovat nousseet marginaalista politiikan asialistan kärkeen. Lähiluonto ja siellä liikkuminen ovat tärkeitä kaupunkilaisillekin, minkä lisäksi kulutusvalinnat, kuten ruokailutottumukset ja elämäntavat liittyvät yhä enemmän kasvaneeseen tietoisuuteen ilmastonmuutoksesta ja luontokadosta.

Arvomurros ja erilaisten elämäntapojen yleistyminen osuvat nekin tarkastelujaksolle. Kirkon jäsenmäärä on tasaisesti laskenut. Eri- laiset perhemuodot ovat yleistyneet ja yhä useampi kaupungeissa asuva suomalainen asuu yksin.

Merkittävä muutos liittyy syntyvyyteen. Vuonna 2010 Suomessa syntyi noin 60 000 lasta. 2023 vuoteen tullessa enää alle 40 000 kantasuomalaista. Syntyvyyden lasku yhdistettynä eliniän kasvuun tarkoittaa sitä, että suomen kansa vanhenee. Niin sanottu huoltosuhteen heikentyminen ei ole enää vain väestötietelijöiden uhkakuva ja politiikan puheenpartta, vaan on alkanut näkyä lähes kaikkia aloja koskettavana työvoimapulana, matalan koulutuksen ammasteista korkean tuottavuuden työhön.

Koronapandemia vuonna 2020 ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa vuonna 2022 ovat nostaneet niin sanotun kovan turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen uudella tavalla ihmisten mieliin. Suomen kansan ja päättäjien pitkäaikainen Nato-kriittisyys muuttui kuin taikaiskusta Nato-myönteisyydeksi keväällä 2022.

Venäjän aloittamaa hyökkäyssotaa seuranneet pakotteet jäädyttivät Suomen Venäjä-kaupan ja turismin täysin. Osittain jo Krimin valtaus 2014 ja sitä seuranneet EU-pakotteet vaikuttivat Venäjän kauppaan. Muun muassa maidontuottajat menettivät tuloistaan n. 25 % siksi, että Suomi oli suoraselkäisesti lännen rintamassa. Energiariippuvuus Venäjältä on vähentynyt ja Suomi pääsikin kohtuullisen pienin kustannuksin irti venäläisestä fossiilienergiasta vuosina 2022-23. Uusiutuvan energian osuus kaikesta Suomessa kulutetusta energiasta on kasvanut tasaisesti ja oli 42 % vuonna 2022. Tämä on ollut pitkälti Keskustan ”risupaketiksi” haudutun energiapolitiikan ansiota. Keskusta voi suoristaa selkäänsä uusiutuvan energian puolueena.

3.4. Keskustan kehitys puolueena ja järjestökoneisto

“Keskusta on vuosien 2010-2023 eli yhteensä 13 vuoden tarkastelujaksosta ollut yhdeksän vuotta hallituspuolue ja viisi vuotta pääministeripuolue. Sen voi lukea onnistumiseksi mille tahansa puolueelle. Samalla Keskusta on päätyntä sekä politiikan että yhteiskunnan muutoksissa etsimään uudelleen omaa asemaansa ja identiteettiään. Jakson neljistä eduskuntavaaleista kolme on tuottanut jättitappion.”

Perinteiset poliittiset puolueet ja järjestöaktiivisuus ovat murreksessa. Puolueuskollisuus vähenee ja liikkuvia äänestäjiä on aikaisempaa enemmän. Enää ei voida laskea sen varaan, että äänestysvalinta periytyisi ”äidinmaidossa” ja näin muodostuisi tunnusomainen ”peruskannattajakunta”. Samansuuntainen kehitys on nähtävissä ympäri Eurooppaa, kun vanhat valtionhoitajapuolueet

ovat menettäneet kannatustaan ja uusien vaihtoehdot ovat nousseet haastamaan niitä.

Keskustan keskeinen ongelma on, että puolueen toimintaan mukaan tuleminen koetaan raskaaksi ja epämotivoivaksi. Toisaalta puolueaktiivit tietävät, että toreilla, tupailloissa ja kokouksissa kohdatut ihmiset eivät ole niitä, jotka menestyvän puolueen pitäisi tavoittaa. Toiminta pitäisi sovittaa nykyihmisen ajan-käyttöön.

“Monet paikalliset puoluetilaisuudet ovat kutistuneet ja muuttuneet saman pienen porukan tilaisuuksiksi. Niiden sisältö on samankaltaista kuin aiemminkin, mikä saane näyttämään pölyisiltä jäänteiltä. Tämä tekee paikallistoiminnasta sisäänpää- lämpiävän ja pölyttyneen oloista. Vanhasta paikallisesta järjestökoneistosta on tullut uusille politiikasta kiinnostuneille pikemmin mukaan mukaan tuleminen este kuin vetovoimainen portti.”

“Esimerkiksi ennen niin loisteliaat tupail- lat näyttäytyvät nykyään sisäpiirin hom- mana, johon ei ulkopuolisilla ole asiaa. Niistä on lyhyt matka käsitykseen, että niissä pieni porukka myös sopii keske- nään poliittisia asioita eikä kovin pitkä siihenkään, että niissä kähmitään jotakin salaista tai kiellettyä. Eikä tänä päivänä sitä paitsi vieraaseen yksityiskotiin kovin moni enää tänä päivänä lähdekään. Siispä pois tuvista, poteroista ja saunoista; tu- ruille, toreille, julkisiin tiloihin!”

Puolueaktiivisuuden ja jäsenmäärän muutok- set ovat tehneet nykyisestä rakenteesta mo- nen silmissä liian raskaan.

“Jäsenmäärään perustuva järjestelmä on omasta näkövinkkelistäni vanhentunut ja vinksallaan: se ei enää mittaa paikallis- toiminnan voimaa tai painoarvoa, mutta pitää yllä rakenteita, jotka tekevät puo- luetoiminnasta luotaan työntävää.”

“Usein uuden, poliittisesta vaikuttami- sesta kiinnostuneen ihmisen ensimmäi- nen kosketuspinta puolueeseen on kuol-

lut yhdistys. Aktiivisempaan toimintaan osalliseksi pääseminen edellyttää kiipeä- mistä järjestökoneen rappusia kunnallis- järjestötasolle.”

“Kukaan ei halua pyörittämään yhdistys- byrokratiaa, mihin uudet tulijat helposti pukataan, koska vanhat ovat omasta mielestään niin kauan jo uhrautuneet. Se karkottaa kyllä aktiivisimmatkin tulijat.”

Juha Sipilän johdolla vuodesta 2012 alkaen Keskustassa alettiin tehdä tarmolla sekä strategiatyötä että järjestöuudistusta. Eri- tyisesti järjestöuudistuksen toteutuksen koetaan kuitenkin jääneen riittämättömäksi. Pääministerikaudella keskityttiin “maan asioi- den” hoitamiseen, eikä puolueen kehittämi- seen riittänyt aikaa ja huomiota.

“Oma kokemukseni Sipilän kaudelta on, että puoluetta johdettiin puoluejohdosta koostuvan “johtoryhmän” kautta ja puo- luehallituksen ja työvaliokunnan kokouk- sia vähennettiin. Tämä näivetti keskustan kulttuuria ja yhteys kenttään heikkeni. Ihmisten kokemus on, että ohjelmatyö- tä on tehty, mutta linjaukset eivät yllä puolueen politiikkaan asti, eli Keskustan politiikasta linjataan jossain muualla, kuin puolueen kesken.”

Toisaalta koetaan, että puolueen toiminnas- sa tapahtunut myös myönteistä kehitystä, erityisesti avoimuuden ja tasapuolisuuden näkökulmasta:

“Olen tosi iloinen, siitä suunnasta ja siitä tavasta, jolla Juha Sipilä ja varsinkin An- nika Saarikko ovat uudistaneet vanhoja käytäntöjä.”

Avustajakuntien kasvua ja viestintätoimisto- jen vaikutusta pidetään osasyllisenä siihen, että puolue-elinten vaikutusvalta on laske- nut. Vaikuttamismahdollisuudet puolue-eli- missä koetaan pienemmiksi, kuin esimerkiksi eduskuntaryhmässä ja ministerien esikunnissa.

“Keskustaperhe on pahasti ikääntynyt ja pienentynyt. Se ei ole sinänsä ongelma; poliittisen osallistumisen tavat ovat muuttuneet, eikä poliittisen kansanliikkeen vahvuutta mitata enää samalla tavalla. Ongelma on se, että perinteinen perhemalli ei ole pysynyt muutoksessa mukana: se toimii monessa paikassa edelleen samalla tavoin kuin vuosikymmeniä sitten, pahimmassa tapauksessa melkein samoin voiminkin.”

Yllämainitut ongelmat eivät koske vain Keskustaa. Sitran **Kansanvallan peruskorjaus**-raportissa (Hyssälä & Backman, 2018) tunnistetaan seuraavat, kaikkia perinteisiä puolueita koskevat kehityskulut:

“Puolue-elinten merkitys on vähentynyt ja vaaleilla valittujen edustajien painoarvo kasvanut. Samalla puolueiden aatteellinen ja ohjelmatyö ovat menettäneet merkitystään. Puoluejohtajien aika kuluu valtakunnan politiikassa ja puolueiden uudistaminen on jäänyt vähemmälle. Perinteinen järjestötyö ei houkuttele ihmisiä, kuten ennen. Puolue-elinten kautta vaikuttaminen koetaan pitkälliseksi, samalla kun on mahdollista olla yhteydessä suoraan päättäjiin esimerkiksi sosiaalisessa mediassa.”

Ryhmän keskusteluissa tunnistettiin hyväksi esimerkiksi ”ovien avaamisesta” aikoinaan Lumijoella pidetyt Lumijoki-päivät. Kyseessä oli korkeatasoisten alustajien voimin järjestetty paikallinen seminaari- ja keskustelutilaisuus, joka kokosi osallistujia yli puoluerajojen. Vastaava on viimeksi kokeiltu Helsingissä. Olennaista on, että tällaista tilaisuutta ei järjestä puoluejärjestö, vaan yksityinen henkilö tai esimerkiksi paikallinen sivistysseura.

Yhteiskunnallisen kehityksen lisäksi väestökehitys asettaa omat reunaehdotensa. Äänestyskäyttäytyminen ja puolueisiin sitoutuminen on suurinta iäkkäämmässä väestöryhmissä. Sotien jälkeen syntynyt, äänestyskäyttäytymiseltään vakiintunut ikäryhmä pienenee seuraavien neljän vuoden aikana noin 100 000 ihmisellä. Tätä ikäryhmää nuoremmissa kohortissa äänestysaktiivisuus

laskee vanhuuden ja terveydentilan heikkenemisen myötä merkittävästi. Keskusta tulee menettämään pelkästään kuoleman ja terveydentilan heikentymisen vuoksi tulevan neljän vuoden aikana arviolta 30 000 – 50 000 vakiintunutta äänestäjää. Trendi jatkuu suurten ikäluokkien ikääntyessä.

Keskustan on menestyäkseen pystyttävä tarjoamaan ratkaisuja nuorten kokemuksiin ongelmiin ja tarjoamaan nuoremmalle väestönosalle tie parempaan tulevaisuuteen. Neljässä vuodessa äänestysikäisiksi varttuu aina uudet 200 000 nuorta. Miten Keskusta puhuttelee heitä? Työryhmä korostaa periaateohjelman laatimisen, monipuolisen aatteellisen työn sekä tulevaisuuden visioinnin ja unelmoinnin merkitystä. Keskusta on olemukseltaan edistyspuolue ja tämä henki olisi jälleen löydettävä politiikan tekemisen ytimeen. Lyhyesti sanottuna tarvitaan vastaus kysymykseen, minkälaista Suomea puolue tavoittelee. Vastaus vastaa samalla myös kysymykseen siitä, miksi Keskusta on olemassa.

“Keskusta on ollut perinteisesti omasta politiikastaan ja linjastaan tunnistettava puolue. Jos se kykenee taas olemaan sellainen, sille avautuu varmasti tilaisuus tehdä paluu vaikeiden aikojen jälkeen – niin maakunnissa kuin kasvukeskuksissa-kin. Kaikki riippuu luottamuksesta.”

* * *

Keskusta on ainakin 15 vuoden ajan tavoitellut järjestöuudistusta. Jonkinlainen järjestöuudistus on ollut jokaisen uuden puoluesihteerin tavoitteena. Tulokset ovat olleet vaihtelevia: jäsenkortista on koetettu kehittää kaupallinen asiakasetukortti; jäsenrekisteriä on puhdistettu haamujäsenistä; jäsenmaksujen keräämistä on järjeistetty; toimimattomia puolueyhdistyksiä on kannustettu lopettamaan itsensä; puoluesihteerin valinta on ehdotettu delegeoitavan puoluehallitukselle tai puoluevaltuustolle yms. Yhteistä uudistuksille on ollut, että kun järjestö ei toimi, on jäsenistön ja kansalaisten vaikutusvaltaa tosiasiallisesti vähennetty. Suurempiin muutoksiin ei ole ollut valmistelua tai rohkeutta.

Keskustan ongelmana on, että kansalaisjärjestönä puolue ei osaa kutsua uusia ihmisiä mukaan. Toiminnan logiikka nojaa liian paljon totuttuun toimintaan ja puoluejäsenyyteen eikä salli kansalaisille muita mukanaolon ja vaikuttamisen tapoja. Järjestötehtävissä pitää saada aikaan tehtävien kiertoa, niin että niissäkin vaihtuvuus ymmärretään elämän laiksi. Kun säännöissä määrättyä kiertoa ei ole, tehtäviä pitkään hoitaneet uupuvat.

Laininlyödyt keskustapolitiikan teemat

“Keskusta hoitaa kyllä asiat vastuuvuorollaan ollessaan, mutta samalla se viime vaalikausien perusteella on menettänyt kyvyn olla ihmisten pulssilla. Vastuuvuoroillaan Keskusta on ikään kuin ajautunut hallinnon jatkeeksi. Isompi visio on hämärtynyt arkisten kysymysten alle.”

“Keskustaa on vaivannut vuodesta 2015 alkaen johtajapula. Puolueen johtamiseen ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota, kun hallitusvastuu on vienyt kaiken tarmon. Tämä näkyy siinä, että suunnitelmia, ohjelmia, linjauksia on tehty, mutta niihin ei ole välttämättä riittävän tiukasti sitouduttu.”

Työryhmän jäsenten näkemyksissä korostuu toisaalta se, että Keskusta on menettänyt pitkien vastuun vuosien aikana jotain omasta olemuksestaan.

“Olemme hukanneet Keskustan rakentamisessa omaleimaisen ja ihmisläheisen näkemysauktoriteetin, joka luo innostavan tulevaisuuskuvan.”

Tällaisina Keskustan määrittäjinä työryhmän jäsenet näkevät muun muassa paikallisuuden ja alueellisuuden kehittämisen lähtökohtina, sivistyksen, koulutuksen ja kulttuurin puolustamisen, maltillisen ja vastuullisen yhteiskunnan kehittämisen, ratkaisuihin ja ratkaisujen hakemiseen keskittymisen haukkumisen sijaan sekä avoimuuden, moniäänisyyden ja verkostomaisuuden korostamisen.

Aluepolitiikka on Keskustaa määrittelevä omintakeinen politiikan painotus. Pitkä aika hallitusvastuussa tarkoittaa myös sitä, että Keskustankin “vahtivuorolla” keskittyminen ja kaupungistuminen ovat kulkeneet vauhdilla eteenpäin. Tätä kehitystä symboloivat yksittäiset ja paikallisesti tärkeät esimerkit, kuten maakuntien aluesairaalat (Vaasa, Oulaskangas), käräjäoikeudet sekä korkeakoulutus Savonlinnassa ja Kajaanissa. Tuorein esimerkki on Kajaanin ELY-keskuksen lopettaminen. Vaikka kyseessä on Orpon hallituksen hanke, yritetään tämäkin kaataa Keskustan niskaan.

Työryhmä näkee aluepolitiikassa toisaalta mahdollisuuksia. Yhteiskunnan kriisinkestävyys eli resilienssi perustuu aluetason järjestelmien mittakaavoihin. Toisaalta entisenlaista voimakasta aluepolitiikkaa myös kyseenalaistetaan. Fossiilikapitalismi luo kannattavuuksien järjestyksen, joka tyhjentää alueita. Kun alueilla asuville tulee omakotainen taloudellisen ja väestöllisen taantumisen kokemus, kostavat he vaaleissa sille puolueelle, joka eniten puhuu aluepolitiikasta. Tämä ”alueiden kosto” – kuten talousmaantieteilijä Andres Rodriguez-Pose ilmiön kiteyttää – on nähtävissä kaikkialla Euroopassa ja siksi kotimaisista päättäjistä riippumaton ilmiö.

“Hajasijoitus ja alueellistaminen näkyivät positiivisesti ensimmäisissä aluevaaleissa, joissa kannatus koheni, muilta osin nämä teemat ovat jääneet vähemmälle.”

Aikaisemmin ajateltiin, että kun tehdään hyvää yleispolitiikkaa, se on sama kaupungeille ja maaseudulle ja sellaisenaan molemmille hyvä. Se aika takanapäin. Kaupunkipolitiikka on oma taiteenlaji, jota Keskusta ei hallitse. Tämä näkyy myös siinä, että kansanedustajat ovat

3.5. “Olkaamme siis keskustalaisia”

Vuosien 2007 ja 2023 välillä keskusta oli aina hallituksessa lukuun ottamatta nelivuotista oppositiotähtäältä vuosina 2011 – 2015. Erilaisissa kokoonpanoissa harjoitetun hallituspolitiikan tulkintaa yhdistää se, että keskustaväen piirissä keskustan toimintaa on määritelty hallituskumppaneiden perusteella. Tämän voi sanoa niinkin, että Keskustalla on heikko itsetunto.

Esimerkiksi Sipilän hallituksessa keskustalaiset kokivat olevansa liian oikealla, mikä osaltaan innosti puolueen lähtemään mukaan Rinteen ja Marinin vasemmistohallitukseen. Uudessa hallituspohjassa keskusta kuitenkin kipuili vasemmistolaiseksi mielletyn politiikan kanssa. Vasemmistoleimaa on pidetty yhtenä keskustan kevään 2023 vaalitappion keskeisenä syynä.

Keskustalaisten heikko itsetunto ei rajoitu vain hallituspolitiikkaan. Haettaessa syitä keskustan kannatuksen laskulle varsinkin perussuomalaisten on koettu puhuttelevan yhteiskunnallisen murroksen keskellä elävää ja asemansa menettämistä pelkäävää keskiluokkaa keskustalaisia paremmin. Toisaalta esimerkiksi vihreiden on nähty kykenevän nostamaan keskusteluun uusia sukupolvia puhuttelevia teemoja.

Yhteistä keskustaa koskeville tulkinnoille tuntuu olevan riittämättömyyden tunne. Milloin keskusta on liian vasemmalla, milloin liian oikealla. Milloin on liian persu ja milloin taas koomuslainen. Milloin puolue on liian kaupunkilainen ja toisinaan vain maaseudun asioihin keskittynyt. Ja pitäisi olla samaan aikaan vahvasti yleispuolue sekä maaseudun puolustaja. Tai peruskannattajansa hylännyt ja toisaalta taas uuden maailman ilmiöille selkänsä kääntänyt. Listaa voisi jatkaa loputtomiin.

Yleisessä tasolla huonon itsetunnon juurisyy on itsensä jatkuvassa vertailemisessa muihin. Oma maailmankatsomus ja arvot hämärtyvät, kun itsetuntemus rakentuu muiden tarkkailun varaan. Poliittikka on jatkuvaa kamppailua vallasta, minkä vuoksi jokaisen poliittisen liikkeen itsetuntemus on jatkuvasti koetuksella. Vaalit ja gallupit antavat pohjaa jatkuvalla vertailulle. Huono itsetunto ja

kateus ovat jokaisen puolueen helmasynti. Keskustalle on oltu vuosien varrella kateellisia esimerkiksi kyvystä nostaa nuoria lahjakkuuksia politiikan johtopaikoille, vahvasta järjestöorganisaatiosta tai puolueen kyvystä pekkaroida kannattajillensa tärkeitä asioita maaliin.

Huonon itsetunnon kierteeseen joutuminen kuvaa keskustan viime vuosien toimintaa. Keskustan poliittinen pelivara on kaventunut ohueksi, kun se on rakentanut identiteettinsä ja käytännön poliittiset ratkaisunsa muiden puolueiden ratkaisujen pohjalta. Tyytymättömyys keskustaan on hyvin laajaa hyvin eri tavoin ajattelevien ihmisten keskuudessa. Peruskannattajiensa menetyksen pelossa keskustalta puuttuu kyky “laajentaa piiriä” ja tarttua rohkeasti uuden maailman ilmiöihin, kuten vihreyden, digitalisaation ja sivistyksen teemoihin tai käydä keskustelua kannattajiaan jakavista kysymyksistä. Esimerkiksi arvo- ja identiteettipoliittikan kohdalla linjaksi on usein valittu vaikeneminen. Toisaalta keskusta ei aina tohdi nostaa esille maakuntien ja maaseudun ääntä, kun sen pelätään johtavan puoluekentän marginaaliin.

Keskustan historiallisena vahvuutena on ollut moninaisuus, kyky yhdistää erilaisia ihmisiä. Pienentyneen kannatuksen myötä keskustaliikettä leimaavaksi piirteeksi on tullut keskinäinen kyräily, epä tietoisuus siitä, keitä me olemme ja kuka on oikea keskustalainen. Tämä on saanut keskustan aktiivit ja äänestäjät jäämään kotiin, piiloutumaan pois yhteiskunnallisesta toiminnasta tai jopa häpeämään keskustalaista taustaansa.

Keskustan kannatuksen ensisijaisia ongelmia eivät ole Riikka Purra, Petteri Orpo, Sanna Marin tai edes Sofia Virta. Keskustan suurin ongelma on keskustalaisen syväidentiteetin rapautuminen. Keskustalta puuttuu selkeä näkemys Suomesta ja maailmasta sellaisena kuin sen haluaisimme olevan, ja mitä meidän olisi tehtävä sen saavuttamiseksi. Yhteisen vision puuttumisen myötä keskusta on ollut kuin lastu lainehilla.

Keskustalaisten itsetunnon palauttaminen edellyttää konkreettisia poliittisia ja toiminnallisia uudistuksia. Tavoitteena pitää olla keskustalaisen identiteetin kirkastaminen ja keskustalaisia yhdistävän vision rakentaminen. Ensiaskleet kohti taistelevaa, uudelle uteliasta ja yhteistyön kättä tarjoavaa keskustaa

muotoutuvat konkreettisten politiikkaa ja toimintaa yhdistävien projektien kautta.

Tiedon, tunteen, ”tytinän” ja vaikuttamisen virran on kuljettava kansalaisista puolueen päätöksentekoon päin. Hiljaa oleminen ei tue ketään, ei maan hiljaisia eikä häntäkään, jonka korvien pitäisi kuulla perusteleva kritiikki. Poliitikassa vaikeneminen on väärää kohteliaisuutta.

Keskustan itsetunnon tulee kestää puolueväen itsekritiikki. Onko kauas katsovien ajatusten sijasta sanottu se, mitä luullaan kansan haluavan kuulla? Ja sanottu latteus tai luulo? Onko politiikassa pelattu niin sanottua lyhyttä peliä, kun pitkällä pelillä olisi tehtävissä se haettu piste? Lopulta voisi todeta, A. I. Arwidssonin mukailleen: ”Vasemmistolaisia emme ole, oikeistolaisiksi emme halua tulla, olkaamme siis keskustalaisia.” Toisin sanoen: kaksoisnegaation sijasta politiikalla pitää olla sisältö, joka on yhdessä ja itse tehty.

3.6 Keskusta ajatusvirtojen liittona

Keskustan huippuhetkiksi 2000-luvulla voidaan tunnistaa Vanhasen puheenjohtajuuden ajan laajentuvan keskustan vuodet sekä Sipilän puheenjohtajakauden ensimmäiset vuodet. Tuolloin keskusta näyttäytyi erilaisia ihmisiä yhteisten asioiden hoitamisen ja ratkaisukeskeisen politiikan ympärille kokoavana voimana. Puheenjohtajat loivat omalla persoonallaan, toiminnallaan ja esiintymisellään näkymän asioiden ratkaisemisesta sopimalla, ei repimällä.

Keskusta on ollut vahvimmillaan ääripäitä sovittelevana, maltillisena ja vakaana toimijana politiikan kentässä. Tämä näkyi esimerkiksi puolueen ollessa Sipilän johdolla ratkaisuja tarjoava vaihtoehto sekoilevalle sinipunalle eli Keskusta oli ”aikuinen politiikan huoneessa”. Aikuisuuteen kuuluu sen tunnistaminen, että maailma on täynnä epävarmuuksia, epäjohtonmukaisuuksia ja erilaisia näkökulmia. Aikuinen on kohtelias, antaa arvon toisillekin eikä polje jalkaa. Tällainen maailmanselityksen epätäydellisyyden tunnustaminen ja siihen nojautuminen kuuluu vahvasti keskustalaiseen arvopohjaan, joka perustuu ajatuksen jatkuvasta oppimisesta ja ihmisen hen-

kisestä kehityksestä läpi elämän.

Mustavalkoisuus, yhden totuuden vaatimus ja yksinkertaistaminen taas kuuluvat henkiseen teini-ikään. Tällaista repivää, riitaista ja harvoin ratkaisuja tuottavaa politiikan tekemistä edustavat suomalaisessa politiikassa voimakkaimmin perussuomalaiset ja vihreät. Myös oppositio-kokoomus sekä sosialidemokraatit Marinin johdolla omaksuivat taantumuksellisen, jakavan politiikan teon tavan. Keskustakin jäi Rinteen/Marinin hallituksessa henkiseen kuristusotteeseen, minkä vuoksi puolue kadotti ratkaisukeskeisyytensä ja näyttäytyi suomalaisille riitapukarina. Yleisesti voidaankin sanoa suomalaisen politiikan taantuneen 2020-luvulle tultaessa pois aikuisuudesta, kohti teini-ikäisyyttä.

Myös Keskustan sisäistä tunnelmaa viime vuosien aikana voi kuvata kaventuvan näkemyshorisontin ajaksi. Parhaimmillaan puolue on yhdistänyt eri tavalla ajattelevia ja eri aatesuuntauksia edustavia ihmisiä. Samalla nämä erilaiset keskustapolitiikan kasvot ovat olleet lähestymispinta eri tavalla ajatteleville suomalaisille. Puolueen ulkopuoliset ja liikkuvat äänestäjät ovat voineet kokea vetoa keskustaan, jossa on ollut eri suuntauksia edustavia ja eri tavoilla samaistuttavia poliitikkoja.

Ajatus keskustaliitosta ei toteudu, jos puolueen sisällä lähinnä siedetään, eikä hyväksyttyä tai jopa juhlisteta erilaisia virtauksia, näkökulmia ja ajatusmaailmoita. Tarvitaan monenlaisia ihmisiä, jotta heistä yhdestä koostuu vaikuttava puolue. Keskustassa on aina ollut monenlaisia virtauksia. Tälläkin hetkellä Keskustasta löytyy esimerkiksi yleiskeskustalaisia, humanistikeskustalaisia, ruraalikeskustalaisia, agraarikeskustalaisia, keskustaliberaaleja, sosiaalikonservaatiiveja, keskustapopulisteja, maakuntakeskustalaisia ja ekologisia keskustalaisia.

”Keskusta on vuosikymmeniä ollut ”liitto-puolue”, jonka sisällä on vaikuttanut 4 – 5 poliittista traditiota, 1980-luvulla Keskustan sisällä puhuttiin ajatusvirtausten liitosta. Puolue on ollut eräänlainen harava.” (Seppo Kääriäinen 2022)

Puolue, joka pyrkii vain yhteen totuuteen, ei voi olla aito kansanliike. Jotta keskusta voi jatkossakin olla aidosti moniääninen ja suo-

malaisen yhteiskunnan monimuotoisuutta heijasteleva kansanliike, on puolueen ja jäsenistön ryhdistädyttävä avoimen keskusteluilmapiiirin ylläpitämisessä sekä erilaisten mielipiteiden ja arvojen kunnioittamisessa. On puoluetta henkisesti halvaannuttavaa, mikäli puolueen sisälle syntyy aatteellisia tabuja – sellaisia asioita, joista puhuminen on sallittu vain yhden totuuden kautta. Esimerkiksi turkistuoannon eettisyys ja saamelaislain uudistaminen ovat kysymyksiä, joita on viime vuosina ympäröinyt älyllisesti ja aatteellisesti keskustalaisia taannuttava yhden totuuden vaatimus. Saamelaislaista keskustalla oli näkemys ”vähemmistön vähemmistön puolustamisesta”, mutta sen perusteita ei osattu tuoda julki edes puoluelehti Suomenmaassa saati suurelle yleisölle. Ainakin toiseksi keskustelun avaaminen turkistuoannosta johtaisi aloittajansa takuuvarmasti poliittiselle sivuraiteelle.

Puolueen itseymmärrys keskustaliittona s.o. ajatusvirtausten liittona korostaa siis argumentoivaa keskustelua ja tällaisen keskustelun kanavaa sekä puoluekokousta puolueen ylimpänä linjanvetäjänä. Samalla se tarkoittaa, ettei yhdelläkään ajatusvirtauksella ole estävää veto-oikeutta poliittisissä kysymyksissä. Etiikan kysymyksissä puolestaan jokainen perustaa kantansa omaan oivallukseen emmekä voi lähteä neuvomaan, mitä toisen rauhaan kuuluu.

4. Case studies

4.1. Uusi ulkopoliitiikka

Suomalainen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on leimannut vahva yhteisymmärrys eli konsensus. Eri aikoina tämä yhteinen linja on näkynyt eri tavoin, ”isänmaan asiana” ja yhteisenä linjana, josta ei ole tehty näyttäviä poikkeuksia puoluepolitiikassa. Konsensuksesta johtuu myös se, että ulko- ja turvallisuuspolitiikalla on oma ”liturgiansa”, jonka sisältö vaihtelee eri aikoina. Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainassa seurannut Nato-jäsenyys oli viimeisin, hyvin nopeasti tapahtunut konsensusmuutos, johon puolueet joutuivat sopeutumaan.

Sotien jälkeen ulkopoliittinen konsensus oli Paasikiven linja, joka on suomalainen versio ulkopoliittisesta realismista. Paasikiven linjan päämääränä oli itsenäisyyden säilyttäminen olosuhteissa, joissa toimiva Venäjä-suhde on ulkopoliittisen tarkastelun lähtökohta. Neuvostoliittoon pyrittiin ”välttämättömyyden pakosta” luomaan ystävälliset välit sekä mukauttamaan omaa politiikkaa sen intressien mukaisesti. Ulkopoliittista elintilaa idän ja lännen välissä Suomi hankki korostamalla puolueettomuuttaan. Länsi-integraatiota tapahtui kauppapoliittisten ratkaisujen (EFTA, EEC) sekä pohjoismaisen yhteistyön kautta.

Suomi irtaantui tästä konsensuksesta ja puolueettomuuspolitiikasta Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. EU-jäsenyys oli Suomelle ennen kaikkea uuden laajentuneen ulkopoliittisen liikkumatilan mukainen turvallisuuspoliittinen ratkaisu. EU-jäsenyyden myötä Suomi navigoi idän ja lännen rajamaasta osaksi länsimielistä Eurooppaa, tosiasiallisista siirtymä puolustuspolitiikassa kuvasivat Ahon hallituksen toteuttamat 1990-luvun Hornet-hävittäjähankinnat Yhdysvalloista.

”Sotilaallisesti liittoutumaton” ja vuodesta 2007 alkaen ”sotilasliittoihin kuulumaton” oli Suomen ulkopoliittinen uusi, kansan vakaata tukea nauttinut linja, joka kesti lähes 30 vuotta. Krimin valtaus vuonna 2014 ei riittänyt mullistamaan Suomen asemoitumista, vaikka

sen voidaan nähdä aloittaneen eräänlaisen turvallisuuspoliittisen itsetutkiskelun ajan sekä kylmemmän kauden Venäjän ja EU:n suhteissa. Krimiä seuranneina vuosina puolustusyhteistyö tuli osaksi Suomen maanpuolustuksellista pidäkettä, mutta Nato-jäsenyyttä ei nähty todellisena vaihtoehtona. Poliittinen yhteys Venäjään pidettiin kunnossa.

Venäjän hyökättyä Ukrainaan helmikuussa 2022 ulkopoliittinen konsensus muuttui kärkeä ”yhdessä yössä”. Hyökkäys vei uskon Venäjän rauhoittamiseen tähdänneeseen ulkopoliittikkaan ja oli etsittävä uusia keinoja rakentaa turvallisuutta. Nato-jäsenyyden kannatus nousi huomattavasti ja kevään kuluessa kansan enemmistö oli liittokunnan jäsenyyden kannalla. Kannatushypyn taustalla vaikuttivat niin Ukrainan sodan saama valtava mediahuomio, kuin sen tosiseikan ymmärtäminen, että länsimaat eivät lähettäisi liittokuntien ulkopuolella olevaan maahan sotilaitaan, vaan apu rajoittuisi materiaaliseen tukeen.

Eduskuntapuolueet tekivät keväällä 2022 tiukan mutkan muuttaessaan linjauksiaan ja retoriikkaansa Nato-myönteisiksi. Kokoomuksella oli historian todiste myönteisestä Nato-kannasta jo 2000-luvun alkupuolelta ja puolue brändäsikin itsensä nopeasti ”Suomen Nato-myönteisimmäksi puolueeksi”. Keskusta omaksui Nato-vaihtoehdon pragmaattisena eli järjen sanelemana, ei enää ideologisena valintana. Jäsenyyttä tulkittiin Keskustassa Suomen aiemman virallisen linjan luontevana jatkumona, toisin sanoen Venäjän hyökkäys ymmärrettiin sellaisena riittävänä turvallisuusympäristön muutoksena, joka johti ”Nato-option” lunastamiseen.

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan tutkimuksesta (12/2022) selviää, että keskustalaisten maanpuolustustahto oli puolueista korkein (94 %), minkä lisäksi Nato-jäsenyyden kannatus oli Keskustassa toiseksi korkein (96 %), heti Kokoomuksen (99 %) jälkeen. Keskustan ikääntynyt kannattajarakenne ei puolla näkemystä, jonka mukaan keskustalaiset haikailisivat Kekkonen ulkopoliittikan ja puolueettomuuden aikaan, sillä Naton kannatus oli kaikista ikäryhmistä korkeinta (88 %)

juuri 50–79-vuotiaiden parissa. Keskustan kansanedustajat äänestivätkin lopulta yksimielisesti Nato-jäsenyyden puolesta, eikä puolueessa ole noussut kritiikkiä tehdystä valinnasta. Vaikuttaa siltä, että keskustalaiset ovat omaksuneet Naton yhtenä osana laajasti kannattamaansa oman maan puolustusta.

Suomessa on tulevina vuosina kyettävä laajentamaan sotilaallista maanpuolustusta koskeva keskustelu koko liittokuntaa koskevaksi: Suomen ja suomalaisten on jatkossa oltava valmiita puolustamaan liittolaisiaan Jäämereltä Välimerelle. Suhtautuminen liittolaisten, kuten Yhdysvaltojen, toimintaan maailmalla ja mahdolliseen läsnäoloon Suomessa vaatii päättäjiltä uudenlaista viestintää ja harkintaa. Lisäksi pelote ja sen yhtenä rakennuskivenä ydinaseet vaativat uudenlaista ajattelua ja itseymmärrystä. Venäjä-suhteessa pelote yhdistyy Suomelle perinteiseen rauhoittamiseen diplomatian ja yhteydenpidon keinoin, vaikka jälkimmäinen ei olekaan tällä hetkellä mahdollista. Suomi on korostanut jäsenyyttä puolustuksellisenä valintana ja tehnee näin jatkossakin. Pienen valtion suhde ärhäkkään suurvalttaan on osa suomalaista turvallisuuspolitiikan psykologiaa, joka säilynee myös puolustusliiton jäsenenä.

Millaista sitten on tulevaisuuden keskustalainen ulko- ja turvallisuuspolitiikka Nato-Suomessa? Yksi ratkaistava kysymys on suhtautuminen puolustusmenoihin vaikeutuvassa taloustilanteessa. Suomen odotetaan Naton jäsenmaana käyttävän puolustusmenoihin vähintään 2 % bruttokansantuotteestaan. 2020-luvulla eteen tulevat maavoimien uudistushankkeet ja jatkuvat investoinnit yhä enemmän teknologiasta riippuvaan puolustussektoriin vaativat julkista rahoitusta aikana, kun rahaa kaivattaisiin moneen muuhunkin. Kestääkö keskustalaisten vahva maanpuolustustahto tarvittavat panostukset Suomen omaan puolustukseen?

Omaehtoinen linjan rakentaminen ja ennakoiva suhtautuminen mahdollistavat uskottavan ulkopoliittian toteuttamisen nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tällaisia tulevaisuuden ulkopoliittian linjavalintoja ovat esimerkiksi talouteen mahdollisesti kipeästi koskevaan Kiina-riskin vähentäminen, Euroopan unionin kehitys turvallisuusyhteisönä ja Ukrainan tukemisen jatkaminen pitkällä aikavälillä. Ratkaistavaksi tulee ennen pitkää sekin, miten ja millä ehdoin Venäjä-suhteiden ”uusi normaali” lopulta rakennetaan. Suomelle Venäjä

on pysyvä turvallisuusuhka. Liittolaisille tämä tosiseikka tulee kyetä viestimään selvästi sii-näkin tapauksessa, että Venäjän ja länsimai-den suhteissa koittaisi taas suoja-aikojen aika.

Kun turvallisuus- ja maanpuolustusnäkökohdat oivalletaan kotoisen yhdyskuntarakenteen resilienssiksi (kriisinkestävyudeksi ja muutosjoustavuudeksi), johtaa oivallus suoraan keskustalaisen politiikan ydinasioihin.

4.2. Ilmastonmuutos kaikkien yhteiskunnallisten ehtojen muuttajana

Keskustan ongelmana 2010-luvulla on ollut se, että ilmasto- ja luontokysymyksiä ei ole otettu tosissaan. Tämän vuoksi puolueessa on jäänyt syntymättä myös syvällisempi ymmärrys asiasta, mikä on näkynyt ulospäin poukkoilevina tai pinnallisina kannanottoina, hajanaisuutena tai sanoittamisen vaikeutena. Ilmastonmuutos ja luontokato ovat systemisiä ongelmia, joiden ratkaisujenkin täytyy olla systeemisiä: moninaisia, rakenteellisia ja syvälle käyviä.

Ymmärryksen lisäksi Keskustalta on puuttunut myös rohkeutta selvittää asiaa, päivittää omaa ymmärrystä ja esittää uskottavia ratkaisuja. Osaltaan tämä on voinut johtua siitä, että julkisuudessa sekä ilmaston että luonnon osalta tikun nokkaan on nostettu Keskustan perinteisin kannattajakunta eli maalaiset. Tämä on luonnollista kolmesta syystä: 1) maalaiset ovat vähemmistö, 2) he hallinnoivat ja hoitavat uusiutuvia luonnonvaroja ja 3) päättäjillä – tavallisista ihmisistä puhumattakaan – ei ole tietoon perustuvaa systeemistä ymmärrystä yhteiskunnan ja sen perusjärjestelmien toiminnasta. Näiden syiden vuoksi ”ilmastoherruuteen” on ollut mahdollista tarttua väittämällä teknologian, vihreän siirtymän tms. ratkaisevan kaikki ongelmat (Kokoomus) tai tilanteen edellyttävän ensisijaisesti muiden kuin oman kannattajakunnan resurssien suojelua (vihreät & vasemmisto) – eli vähätteleillä tai ulkoistamalla ongelma. Keskustalla ei ole ollut paikkaa ilmastokeskustelun majatalossa. Kuitenkin ilmastonmuutos tulee olemaan seuraavien vuosikymmenten aikana merkittävin keskustalaista yhteiskuntatavoitetta edistävää reaali maailman fakta. Tämä teesi koskee

kaikkia politiikan aloja: ympäristöpolitiikkaa, turvallisuuspolitiikkaa, talouspolitiikkaa ja teologisessa mielessä jopa seurakuntia.

Viimeiset 150 vuotta maailmassa on eletty fossiilitalouden aikakautta. Se on vapauttanut talouden paikallisen energia- ja materiaperustan (metabolian) rajoitteista, ja mahdollistanut talouden ja kulutuksen jatkuvan kasvun. Samalla se on tarkoittanut kivihiilikaivoksista sekä öljy- ja maakaasukentiltä tulevan hiilen pumppaamista ilmakehään ja synnyttänyt sen myötä ilmastonmuutoksen. Fossiilitalous on saattanut jatkua, koska sen haitallisia ulkoisvaikutuksia ei ole hinnoiteltu kuin pieneltä osin.

Välttämätön fossiilitaloudesta luopuminen on talouksia ja yhteiskuntia mullistava muutos. Tällä hetkellä monet – erityisesti fossiilitalouden vallankäyttäjät – kuvittelevat, että muutos voisi toteutua entisissä rakenteissa, ilman vallan uusjakoa, ilman talouden ja kulutuksen kasvusta tinkimistä ja ilman toimintamallien muuttamista.

Fossiilitalouden korvaaja on bio- ja kiertotalous, jota mahdollisesti täydentävät vety- ja ydinvoimatalous. Fossiilitalous kuten vety- ja ydinvoimatalouskin ovat keskitetyn talousmallin perustoja, kun taas bio- ja kiertotalous edustavat hajautettua talousmallia: biolähteitä ja kierrätettävää on kaikkialla. Fossiilitalous on toki mahdollistanut voimaperäisen viljelyn ja säästänyt viljelysmaata muuhun käyttöön. Jos viljely laajaperäistyy fossiilitaloudesta luopumisen yhteydessä esimerkiksi agroekologian suuntaan, uhkana on luonnon monimuotoisuuden ja ihmiskäytön ulkopuolelle jäävän luonnon vähentyminen.

Jos ilmastonmuutoksen ja siihen yhteydessä olevan luontokadon torjunta otetaan tosisiaan, tarvittavat muutoksen talouden, yhteiskuntien ja ihmisten toiminnassa ovat järjestyttävissä. Monessa asiassa joudutaan hakeamaan kompromisseja, koska esimerkiksi ilmasto ja luonto eivät hyödy aina samoista asioista ja kaikki vaihtoehdot eivät ole sosiaalisesti oikeudenmukaisia. Yhteiskunnan energia- ja materiaperustan muutoksen lisäksi kertakäyttötuotteista pitäisi siirtyä kestävä käyttötuotteisiin, yhteiskuntien huoltovarmuus pitäisi rakentaa muun kuin fossiilitalouden perustalle ja lisäksi ympäristöhyötyjen ja -haittojen tuottamiseen liittyvät kannusteet pitäisi uudistaa.

Ymmärrys uudesta politiikasta ei synny yksittäisten kansanedustajien, puoluetoimijoiden, ad hoc -työryhmien tms. varassa, vaan puolue on tavallaan rakennettava uudelleen historiallisia arvoja, periaatteita ja malleja (mm. talonpoikaisuus, kohtuullisuus, ylisukupolvisuus) hyödyntäen ja päivittäen. Vuosien mittaisen uudistustyön aikana on mahdollisuus aidosti kuulla ja osallistaa suuri joukko ihmisiä ("Hei, Keskustahan on oikeasti kiinnostunut minusta ja näistä minulle tärkeistä asioista"). Keskustan liepeillä on myös näissä asioissa suuri määrä hyväntahtoista älyä, jota ei ole lähihistorian aikana tehokkaasti siirretty puoluejohdon ja -väen viisaudeksi.

Sekä ilmaston että luonnon vuoksi joudutaan pohtimaan myös jatkuvan kasvun talousmallin kestävyyttä. Talous ei kasva ilman kulutuksen kasvua, ja kulutuksen kasvu ei voi tapahtua merkittävässä määrin ilman ympäristökuormituksen kasvua, tavalla tai toisella: ilmasto, vesistöt, luonto, maaperä. Ympäristökuormituksen kasvu muuttaa kyllä muotoaan, mutta ei katoa.

Kasvutaloudesta kohtuutalouteen siirtyminen on vaikea ja kipeä ratkaisu. Rajattomuuden illuusiosta täytyy siirtyä rajallisuuden tunnustamiseen ja sen pohjalle rakennettavan yhteiskunnan synnyttämiseen. Taloudellisen maksimin tavoittelun rinnalle tai sen ohi on nostettava sosiaalis-ekologinen optimi.

Muutos ei tapahdu ilman kriisejä ja muita ongelmia. Yhteiskuntien energia- ja materiaperustan muutos jakaa uudelleen valtaa ja vaurautta, muuttaa geopoliittisia asetelmia. Muutos tuo mukanaan häiriötilanteita ja sotia. Yhteiskunnan ja sen perusjärjestelmien (esim. ruoka-, energia- ja liikennejärjestelmät) resilienssi eli kyky täyttää tehtävänsä erilaisissa olosuhteissa ja mittakaavoissa nousee keskiöön. Olemme eläneet pitkään hyvin toimivassa maailmassa, jossa on voitu keskittyä tuottavuuden parantamiseen, sääntelyn yksityiskohtaistamiseen, erikoistumiseen ja lokeroitumiseen – ja samalla sokeutuneet tällaisen maailmanmallin tilapäisyydelle. Edessämme voi olla pitkään aikakausi, jolloin joudumme elämään huonosti toimivassa maailmassa. Tämä on vahva perustelu politiikan aikahorisontin laajentamiselle.

4.3. Keskustan kaupunki- profiilista

Noin 70 prosenttia suomalaisista elää kaupunkimaisessa elämänmuodossa; kuntamuodon perusteella määritellen kaupunkilaisia on vieläkin enemmän (82 %). Toisaalta jokainen suomalainen on käytännön toimituksessa sekä kaupunkilainen että maaseutulainen – ainakin jossain määrin. Kaupunki elämänmuotona on kohtaamista, monimuotoisuutta, helppoa saavutettavuutta, tavoiteltua hyvää elämää. Kaupunkielämään liittyy joukko poliittisia erityisteemoja, joihin perehtyminen on keskustalle tärkeää.

Suurimpien kaupunkien vaikutuspiirissä olevista neljästä vaalipiiristä valitaan 97 kansanedustajaa, joista Keskustalla on vain neljä. Pelkästään näissä neljässä vaalipiirissä ratkaistaan siis puolet poliittisesta vaikutusvallasta. Aikaisemmin keskusta pystyi toimimaan eräänlaisessa kaupunkiopposition lokerossa, mutta perussuomalaisen tultua suureksi puolueeksi, tämä strategiaa ei enää toimi. Keskustan on luotava uusi kaupunki-profiili asioista, joita kaupunkilaiset toivovat.

Kyselyissä kaupunkilaiset nostavat kärkeen toiveen turvallisuudesta. Turvattomuuden kokemus on yleistynyt, vaikkei se aina ole täsmennettävissä. On kuitenkin oletettavissa, että turvattomuuden tunne ja nopeasti kasvanut maahanmuutto liittyvät toisiinsa. Ihmiset pelkäävät esimerkiksi sattumanvaraista katuväkivaltaa, rikollisuutta, päihderiippuvaisia ja nahkaliivi- ja nuorisojengejä.

Tätä kehitystä voimistaa asuinalueiden eriytyminen ”hyviksi” ja ”huonoiksi” (segregaatio). Kaupunkisuunnittelulla on pyrittävä segregaatian estämiseen. Koska jäsenyminen osaksi yhteiskuntaa tapahtuu nuorella iällä, nuorten harrastustoiminnan voimakas tuki on tärkeää. Suomessa poliisi koetaan yhteiskuntarauhan ylläpitäjäksi. Poliisi tarvitsee riittävät resurssit ja näkyvyyttä kaupunkien julkisessa tilassa.

Kaupungin elävyys, arjen sujuvuus ja palvelujen kirjo syntyy 1–2 hengen mikroyrityksissä. Väestön suuruus mahdollistaa työnjaon kautta erikoispalveluita tarjoavat pienyritykset. Usein nämä toimivat vanhemman rakennuskannan kiinteistöissä, yhdistäen uutta ja vanhaa. Mikroyrityksiä ovat esimerkiksi kivijalkakaupat, vapaa-ajan palveluja tarjoavat luovien alojen

yritykset sekä asumisen tukirytykset. Kaupungit eivät toistaiseksi ole juurikaan tunnustaneet mikroyritysten merkitystä.

Koulurauha on turvallisuuden yksi särmä. Tällä tarkoitetaan opettajille työrauhaa, oppilaille turvallista oppimisen tilaa ja ehdotonta vapautta kiusaamisen ja kouluväkivallan uhasta. Tämän saavuttamiseksi opettajilla on oltava opetuksen edellyttämät oikeudet. Luokkakokojen on oltava mieluummin 16 kuin 24 oppilasta. Harrastustoiminta ja iltapäiväkerhot ovat osa koulun roolia oppilaidensa elämässä. Nuorten tukemisessa on yhdistettävä nuoren oma vastuuntunto, vanhempien vastuu ja vasta kolmantena ulkopuolinen apu.

Asumisen ideana on vapauttaa ihminen työvoimana oloa merkityksellisempään elämään. Asunto, sen sijainti, tilajärjestys ja sisustus ilmaisevat ihmisen arvoja. Esimerkiksi umpikortteleiden sijaan tulisi luoda suomalainen, tilaa ja vihreyttä hyödyntävä asumisen konsepti.

Asumisen hinta pääkaupunkiseudulla ei ole järkevällä tasolla. Tämä johtuu siitä, että uusien asuntojen rakentamisen kustannus määrää pitkällä aikavälillä kaikkien asuntojen hinta- ja vuokratason, koska rakennusyhtiö ei rakenna asuntoja jäämään tyhjiksi. Asumisen kysyntä ei joustaa. Valtion asumistuki puolestaan ylläpitää kaupungeissa asuntojen korkeaa hintatasoa ja nousisi pian, ilman valtion toimenpiteitä 3 miljardiin. Keskustan pitäisi osata selittää, miten maan aluetaloudelliset erot heijastuvat helsinkiläisten korkeisiin asumiskustannuksiin ja ahtaisiin asumisoloihin.

Luonnon määrä kaupungeissa vähenee koko ajan: uudet kerrostalot, uudet liikenneväylät, uudet julkiset toiminnot sekä asfaltoitu parkkitila syövät kaupunkiekosysteemiä. Tämän seurauksena syntyy paikallisia liikkeitä lähiluonnon puolustamiseksi. Erityisesti puut koetaan tärkeiksi viihtyvyydestekijöiksi. Ne sitovat hiukkasia, imevät hulevettä, alentavat hellelämpötilaa, ilmaisevat vuodenaikojen vaihtelua ja vaikuttavat ihmisten viihtymiseen. On tärkeää, että jokaisella asukkaalla olisi luonto lähellä. Liiallista tiivistysrakentamista tulee välttää. Kaupunkeihin tulee suunnitella eheitä vihervestustoja ja puistojen hoidossa tulee suosia ekologisia ratkaisuja.

Kaupunkien kehittämisessä myös liikkumisen monipuolisuus on turvattava. Viimeaikojen

punavihreä trendi on ollut tiiviissä kaupungissa sekä julkisessa ja kevyessä liikenteessä. Monimuotoinen, verkostomainen kaupunkirakenne edellyttää kuitenkin myös mm autolla liikkumisen edellytysten huomioimista. Pahin tilanne autoilun rajoittamisen suhteen on Helsingissä ja siitä kärsi suuri osa kuntalaisista.

Kaupunkipolitiikan kärkenä on muistettava, että kaupungissa asuminen ja itselle sopivan hyvän elämän rakentaminen ovat ihmisten elämän tilaa, heidän identiteettinsä rakennusalusta. Tämän vuoksi on keskityttävä ratkaisujen luomiseen, ei pelkästään kaupunkien ongelmien osoittamiseen pahimmassa tapauksessa kaupungin rajan ulkopuolelta käsin. Yhteinen keskustalainen linja voidaan löytää maantieteestä riippumatta, sillä toiveet ja tarpeet ovat kaikilla ihmisillä pohjimmiltaan samanlaisia asuinseutuun katsotta: turvallisuutta, toimeentuloa ja työtä.

4.4. Perussuomalaiset on erilainen puolue

Perussuomalainen puolue eroaa monella tapaa kaikista muista Suomen puolueista. Puolue tietää, että sitä äänestetään niin kauan kuin se on vaihtoehto yhdeksi ja samaksi klippiksi koetuille muille puolueille. Perussuomalaisten strategia on tietoisesti unohtaa 80 % äänestäjistä ja tavoitella tunnistamaansa 20 % segmenttiä. Kun äänestysprosentti otetaan huomioon, kohdennus tarkoittaa joka seitsemättä suomalaista. PS:n äänestäminen ei ole jonkin asian puolesta äänestämistä, vaan jotakin vastaan äänestämistä. Perussuomalaisia äänestetään vaatimatta asioihin ratkaisua: joko puhtaasti protestiksi tai rankaisuksi huonosta politiikasta. Kolmas seuraus on, että perussuomalaisten vakiintuneita puolueita kohtaan epäluottamusta herättävästä viestinnästä hämmentynyt äänestäjä jättää kokonaan äänestämättä, mikä sekin voi palvella perussuomalaisia. Äänestäjäsiirtymä Keskustasta perussuomalaisiin ei siis kerro kaikkea.

PS ei siis puolueena ole entisaikainen yhteisiin intresseihin perustuva poliittinen allas, vaan sen kirjavaa äänestäjäkuntaa - yri-tysohjojasta työttömään - yhdistää tietty mentaliteetti, kielteisten tunteiden kanavointi politiikan voimaksi. Puolueen järjestökenttä ei ole muiden puolueiden veroinen, koska

puolueen vaikutuskanavana on laajalti kotosome. Puolue ymmärtää tämän ja on sattannut merkittävästi esimerkiksi sellaiseen neuvontaan, jossa opetetaan vaikuttavien nettivideoiden tekemistä.

Vaalitilanteissa PS:n mielipidevaikuttaminen tapahtuu some-alustojen (TikTok, Hommafoorumi, Ylilauta, Suomi24, Vauva.fi jne.) kautta. Vaalipuhe ei siis näy ulospäin ja vaaleja käydään jatkuvasti. Käytännössä perussuomalaisten totuuksina esittämiin väitteisiin ei törmää eikä niihin osaa vastata. Ja vaikka vastaisikin, jää harkitseva puhe somessa useimmiten alakynteen.

PS ei välitä sitä mollaavista tai vähättelevisistä ilmaisuista tai iskusanoista. Se näkee niissä mahdollisuuden, koska tulella arvostelun kohteeksi pääsee tuota kysymystä koskevan poliittisen jännitteen toiseksi osapuoleksi. Tästä syystä esimerkiksi rasismista kiinni jääminen ei hetkauta perussuomalaisia. Puolue laskee, että riittävän suuri osa suomalaisia salaa hyväksyy rasismipuheen. PS ei ota puhettavassaan huomioon sitä, mikä on vastuullisessa politiikassa mahdollista, vaan ilmaisee suoran tunteen.

Kun ihmiset ovat pettyneitä vaikkapa siihen, ettei Keskusta ole pystynyt riittävästi pitämään alueilla asuvien ihmisten puolia, PS:lle riittää että vahvistaa ihmisten pettymyksen tunnetta. Siltä ei edellytetä muuta. Tästä on seurannut niin sanottu "alueiden kosto". Jotkut ihmiset saattavat kokea niinkin, että PS:n äänestäminen ei ole pois keskustalta, koska keskusta kuitenkin on alueen suurin puolue.

Perussuomalaiset on noussut haastajaksi ja paikoin suurimmaksi puolueeksi nimenomaan Keskustan vahvoilla alueilla. Puolue on 175 kunnassa kolmen suurimman puolueen joukossa. Siinä missä keskusta törmää suurissa kaupungeissa ennakkoluuloihin, menestyy PS eräänlaisena uutena kaupunkioppositiiona. Puolue on Helsingissä 7 kertaa Keskustaa suurempi. Vastaava luku on Espoossa 5, Tampereella, Lahdessa ja Turussa 4, Porissa 3 ja Kuopiossa, Jyväskylässä ja Oulussa 1,5 kertaa Keskustaa suurempi. Maakuntia tarkastellessa PS oli neljässä maakunnassa Keskustaa suurempi.

Koska syrjäytyneen ihmisen identiteetti on ohutta ja pahanoloista, tulee siitä poissulkevaa, maahanmuuttajavastaista ja ideologi-

sesti EU-vastaista. Perussuomalaiset etsivät ratkaisuja menneestä maailmasta, koska se näyttäytyy mielikuvissa yhteisönä, jota he niin kovasti kaipaavat. Se pitää ”äänestää takaisin.” Toisaalta perussuomalaisuuteen kuuluu syrjäytymiskokemuksen takia ainakin nuorella polvella uhma ja kapina: yrittäjäyspainotus sekä työväenliikkeestä riippumattoman ammatillisen järjestäytymisen haave. Yhteiskunnallisen keskustelun puolella perussuomalaisuuteen kuulu halu ”saada sanoa to tuus” asioista, joista muu yhteiskunta ei puhu.

On kysytty, onko PS:n ja Keskustan välillä suurta vastakohtaisuutta, kamppailukysymystä. Yhtenä konkreettisenä kilpailukohtana on autoilu: PS vaatii ja lupaa polttoaineen hintoja alas, Keskusta on huolehtinut työmatkavähennyksestä, biokomponenttien sekoitusvelvollisuudesta sekä vaihtoehtoisista uusiutuvista liikennepolttoaineista. Mitä pitemmällä kaarella politiikkaa katsotaan, sen selvempää on, että suhtautuminen ilmastonmuutokseen tulee olemaan näiden kahden puolueen suurin erottava tekijä. Siinä ratkaistaan, kumman linja kestää.

4.5. Tilannekuva naapuritonteilla: Kokoomus, PS ja Vihreät seuraavat 4-8 vuotta

Millaisilla strategioilla Kokoomus, Perussuomalaiset ja Vihreät toimivat seuraavat 4-8 vuotta? Nämä kolme puoluetta muodostavat Keskustan kannalta kolmion, jonka sisällä Keskusta liikkuu ja puhuttelee suomalaisia. Tätä kolmion sisälle sijoittuvaa asemaa on koetettu tavoittaa esimerkiksi sanoilla ”ei-sosialistinen”, ”se kotimainen” ja ”realistisen vihreä”.

Kokoomus pyrkii esiintymään ”porvarillisenä järkenä” tai ”järkeväenä porvarillisuutena”, joka koettaa kattaa koko poliittisen kentän SDP:n ja PS:n välissä. Se pyrkii esiintymään talousasioiden osajana, joka puhuu totta talouden perusasioista, kun muut eivät siihen pysty. Samalla puolue kertoo olevansa isänmaan asialla, olevansa Naton kautta isänmaan ja talouden kautta hyvinvointivaltion pelastaja. Kokoomus ilmaisee ohjelmallisesti olevansa laaja ja arvoliberaali puolue, mutta käytännön politiikassa se ei arvoista puhu. Arvojen puolustamisen se jättää ainakin Orpon hallituksen ajaksi RKP:lle, jolle rooli sopii. Perus-

suomalaisten siirtyminen oikealle on toisaalta sallinut kokoomuksen oikeistolaisen identiteetin vahvistumisen, koska puolue ei enää ole riippuvainen yhteistyöstä ainoastaan joko SDP:n tai Keskustan kanssa.

Kokoomus pelaa eduskuntaryhmänsä suurella koolla. Se on suuri puolue, jossa voi vaikuttaa. Ennemmin tai myöhemmin se tulee vetoamaan keskustalaisiin: jos haluat vaikuttaa ja tehdä politiikassa uraa, liity kokoomukseen tai kokoomuksen edistykseen siipeen, jossa on Kai Mykkäsen verran vihreyttä. Voi olettaa, että tarjous tehdään jopa puoluetasolla. Tämä on jo vuosien ajan ollut toimivaa puhetta erityisesti Etelä-Suomen kunnallispolitiikassa.

Kokoomus pyrkii hallituksen asemoinnissa rakentamaan ns. porvarillista blokkia, jonka johtava puolue se olisi. Blokki olisi yhtenäinen vaihtoehto vasemmistolle ja vihreille. Puhe ”porvarillisista puolueista” syö maata keskustan alta, koska se tarkoittaa, että vaaleissa on vain kaksi vaihtoehtoa: vasemmisto & vihreät ja ”porvarit”. Kokoomus tulee myös vetoamaan maataloustuottajiin siten, että kokoomus olisi maatalousväen tuleva (neutraali) vaikuttamiskanava. Tätä perustellaan kotimaan ohella EU-parlamentin EPP-ryhmän vaikutusvallalla. Kokoomus pyrkii puhumaan ”vasemmisto-oppositiosta” unohtaen tahallaan keskustan.

Kokoomuksen heikko kohta on se, että Orpon hallituksesta tulee erinomaisen epäsuositettu, kun leikkaukset alkavat toteutua. Hyväosaisten veronalennusten politiikka keskellä leikkauksia ja laskusuhdannetta ei ole eettisesti kestävä. Keskustan mahdollisuus kamppailla kokoomuksen kanssa on pitkän tähtäimen maailmanrealiteeteissa: siinä että keskusta katsoo ilmastomuutoksen ja aluetalouksien kautta pitkälle tulevaisuuteen ja rakentaa siitä käsin niin sanottun resilientin yhteiskunnallisen vaihtoehdon.

Perussuomalainen puolue tulee toimimaan hallituksessa kaksoisstrategialla: Hallitus-PS pitää pilkulleen kiinni sovituista hallitusohjelmasta ja ajaa heti alkuun läpi joukon kannattajilleen tärkeitä maahanmuuttokysymyksiin liittyviä asioita. Samaan aikaa rihmasto-PS (=puolueen kannattajat) mylläävät persuhenkisillä somealustoilla aivan kuten ennenkin, jatkaen piilotetun vihapuheen, pelkojen lietsomien ja tutkitun tiedon vähättelyn linjalla.

Puheenjohtaja Purran asema valtiovarainministerinä takaa hänelle automaattisen po-

liittisen julkisuuden mediassa. Periaatteessa jokaisella valtiovarainministerillä on mahdollisuus saavuttaa Ahti Pekkanen ja Iiro Viinänen asema tarkan taloudenpidon edustajana – jollaisesta kansa pitää. On Purran argumentoinnista ja avauksista kiinni, voiko tällainen kehitysmahdollisuus toteutua. Hallituksesta alettaneen puhua Orpon – Purran hallituksen ja Keskustan kannattaa omaksua tämä puhetapa. Keskusta voi vain toivoa, että hallitus pysyy pystyssä – riittäisenä.

PS:n kaksoisstrategia ylläpitää koko ajan mahdollisuutta, että hallituskauden loppupuolella se voi tarvittaessa irtaantua hallituksesta. Mitä ankarammin SDP arvostelee kokoomusjohtoa politiikkaa, sen vahvemmaksi tulee PS:n asema, koska kokoomuksella ei ole toista hallitusvaihtoehtoa. Samalla PS rakentaa itsensä yhä salonkikelpoisempaa oikeistoblokin osaa, joka tavoittelee neljän vuoden kuluttua suurimman puolueen asemaa: seuraavat vaalit käytäneen juuri tästä asetelmasta.

Perussuomalaisilla on somessa ilmaherruus. Toisin sanoen julkinen mielipide muodostuu yhä enemmän lyhyiskuisesta, vähätietoisesta ja kuohahteleavasta somepostailusta. Se säilyttää asemansa samalla kun muiden puolueiden perinteiset, kokouksiin perustuvat toiminnot vetävät mukaansa yhä vähemmän väkeä.

Mikäli Euroopassa tai maailmassa tapahtuu turvallisuuspoliittisia yllätyksiä, pakolaisvirtojen yltymistä tai Ruotsin jengiväkivalta kärjistyy, valuvat kaikki nämä ulkoiset tekijät Suomen – politiikkaa nostavien persujen pussiin.

Vihreä liitto menetti viime vaaleissa yhteensä 3–4 prosenttiyksikön siirtymän Sanna Marinin SDP:lle ja kokoomukselle. Kyse oli osittain siitä, että vihreät ministerit eivät Marinin hallituksessa menestyneet pääministerin viedessä vihreiltä sekä julkisuuden, ihmisoikeuskysymykset että asiat. Yksi näkökulma onkin, että vasemmalle siirtymällä vihreät on sallinut SDP:n vahvistaa vasemmistolaista identiteettiään, koska Vihreät ei ole enää ollut samalla tavalla tarjolla oikeistopuolueiden kanssa samaan hallituskokoonpanoon. Toinen tappion syy oli taktinen äänestäminen: erityisesti vihreät naiset äänestivät taktisesti demaripääministerin ja hallituspohjan jatkopuolesta. Kevään 2023 vaalien jälkeen vihreät ovat vetäneet edellä mainitusta kehityksestä johtopäätökset ja puolue siirtyy kohti poliittikan keskusalueetta.

Vihreiden strateginen johtopäätös voidaan koota kolmeen kohtaan. Puheenjohtajaksi valittu uusi kasvo Sofia Virta asemoituu politiikassa edellistä puheenjohtajaa oikeammalle. Hänet myös valittiin nimenomaisesti tähän positioon. Toiseksi, vihreät pyrkii ”uudeksi keskustaksi”, s.o. keskustalaiseksi kaupunkipuolueeksi muun muassa ajatushautomo Demoksen antamien signaalien mukaisesti. Ja kolmanneksi: vihreät pyrkii linjaamaan itsensä markkinatalouspuolueeksi. Se tarkoittaa esimerkiksi erilaisten vääristöjen tukien poistamista. Tällä teemalla puhutellaan sitä vihertävää äänestäjäsegmenttiä, joka sijoittuu kokoomuksen ja vihreiden välimaastoon. Mediassa Atte Harjanne saa jatkuvaa nostetta juuri tältä suunnalta. Keskustan vastaläike näihin pyrkimyksiin olisi ohjelmallinen työ talouden kolmannen tien kirkastamiseksi.

Maakuntien Suomessa ja maaseudulla vihreät kasvattavat kannatusta maailman tilasta huolestuneen nuorison kautta (jota keskusta ei osaa puhutella) sekä erilaisten ympäristökiistojen kautta. Samalla kun virallinen Suomi ja erityisesti vihreät ratkovat ilmastomuutosta esim. sähköautojen kautta, samalla kaikkialla Suomessa vastustetaan uusia kaivoksia. Vihreät ei puolueena käsittele tätä riskiä, mutta ottaa ympäristökiistojen aktiivit syliinsä. On myös todettava, että maatalouden edelläkävijöistä kovin moni on poliittisesti vihreä ja suuntaa viljelyä koskevan kritiikkinsä kohti Keskustaa. Vihreiden on näin ollen helppo saada vaali vaalilta uusia kuntavaaliehdokkaita. Mainittakoon myös, että evankelis-luterilaisen kirkon toimihenkilöiden keskuudessa vihreät on kannatukseltaan suurin puolue.

Seuraavan 4 – 8 vuoden kuluessa vihreät pyrkii siis ottamaan paikkansa uutena keskustapuolueena.

Keskustan suhteesta RKP:een riittää tässä yhteydessä seuraava. Se, että Keskusta aikoinaan perusti ruotsinkielisen piirin, oli perustamishetkellä puolueelta itsetunnon osoitus, mutta samalla RKP:n kannalta sodanjulistus. Vaasan keskussairaala koskeva taistelu alleviivasi ruotsinkielisille, että Keskusta ei noteeraa toista kotimaista kieltä. Keskustavoimien uuden yhteistyön mahdollistamiseksi kannattaisi ruotsinkielinen toiminta ohjata tälle teemalle omistautuviin teemayhdistyksiin. Samalla keskustan kannattaa johdonmukaisesti tukea ruotsin kielen asemaa Suomessa.

5. Pitkät kaaret

Se, mitä on tapahtunut v. 2010–2023, on tietenkin osa pitempien kaarten muutosta. Maailma ei ollut vuonna 2010 nollatilassa.

5.1. Sosiologinen teoria yhteiskunnan muutoksesta

Saksalainen sosiologi Ferdinand Tönnies on esittänyt teorian Gemeinschaftista ja Gesellschaftista. Gemeinschaft tarkoittaa alkuperäiseen, luonnolliseen ja orgaaniseen yhteisöllisyyteen perustuvaa yhteiskuntamuotoa. Sen ydinelementtejä ovat perhe, suku, naapurusto, kylä, paikalliset yhdistykset, kunta kotikuntana, maakunta sekä uskonnolliset yhteisöt. Gemeinschaftissa ihminen on monien yhteisöjen jäsen ja yhteisenä kokemuksena on, että ”pärjäämme yhdessä ja pitämällä yhtä”. Taloudessa Gemeinschaftia ovat kaikki keskinäisyyttä korostavat liiketoimintamuodot, erityisesti osuustoiminta, jossa tavoitteena on jäsenten palvelu eikä voiton maksimointi. Gemeinschaft toimii yhteisyystunteella.

Gesellschaft tarkoittaa liiketoimintasuhteisiin perustuvaa yhteiskuntamuotoa, jossa ihmisten väliset suhteet ovat hyötyyn perustuvia. Sen keskeinen elementti on työnjako ja ammatillinen erilaistuminen. Gesellschaft on etäinen, ”suuri yhteiskunta”, ja sen pakottavin muoto on maailmantalous (maailmanmarkkinoiden muodostuminen eli globalisaatio).. Sen muita muotoja ovat kaupalliset sopimukset, yhtiömuoto liiketoiminnassa sekä kansainvälisen kilpailukyvyn ylläpitäminen. Gesellschaftin ratkaisu melkein kaikkiin yhteiskunnan ongelmiin on markkinaehtoisuus, jonka mukaan asioita mitataan taloudellisella kannattavuudella ja henkilökohtaisella voitolla.

Gemeinschaft on tupailta, Gesellschaft on verkkokauppa ja pörssi. Niiden ikivanha yhdistelmää voi luonnehtia vihannestoriksi. Siellä ihmiset tapaavat, mutta samalla tekevät ostoksia. Subjektiiivisesti ja aforistisesti voimme todeta, että entisajan Gemeinschaft oli vahvimmillaan heinäpellolla: siellä olivat

kaikki yhdessä töissä, lapsia myöten, ja tekemisen perusteli auringonkierto. ”Heinäpellolla ei ollut tarvis puhua politiikkaa.”

Keskustan kannatus on tosiasiaassa perustunut kaksoisidentiteettiin: ensisijaista on ollut ihmisen kokemus Gemeinschaft –tyyppisestä elämästä, jonka on ollut niin vahva tunnemaailman ankkuri, että sen poliittiseksi rationalisoinniksi on riittänyt ”keskustalaisuus”, työnjakoisen maailman logiikan ylittävä yhteinen vastuu koko maasta. Kun Gemeinschaft on globalisaation edetessä rapautunut ja sirpaloitunut rikkiäisiksi yhteisöiksi, ei keskustalla enää ole sitä tunneankkuripohjaa, jonka aiemmin yhdisti eri olosuhteissa eläviä keskustalaisia. Keskusta on järjestelmänä virittäytynyt puhetavaltaan ja toiminnaltaan Gemeinschaftiin, mutta vuosi vuodelta Gemeinschaftiin syntyy yhä vähemmän lapsia.

Jokainen näkee, että puolueista erityisesti kokoomus on Gesellschaft –elementtien edustaja. Se menestyy sitä paremmin, mitä vahvemmaksi/oikeutetummaksi Gesellschaft koetaan. PS puolestaan hakee Gemeinschaftia menneisyydestä, joka ”voitaisiin äänestää takaisin.” Kun se ei ole mahdollista, tapahtuu kiinnittyminen yhteisöihin sosiaalisen median kautta. Jo perussuomalaisten nimikin kertoo menetetyistä yhteisöllisyydestä (Gemeinschaftista), jota tavoitellaan syrjäytymiskokemuksen jälkeen jäljelle jääneellä identiteetillä: jos ei muuta, olen ainakin suomalainen.

Erityisen vaikea kysymys koskee Gemeinschaftin ja Gesellschaftin välistä toimivaa suhdetta ja kytkentää. Maailmasta ei yksikään kansakunta voi hypätä pois. Jokainen on osa globaalia maailmaa, sen kilpailuehtoja, joukkotiedotusta sekä sen ekologisia ja biologisia rakenteita. Maan on toimittava viisaasti, jotta se hallitsee kohtaloaan. Toisaalta yhteisöllisyys ei tule koskaan katoamaan: ihmiset tarvitsevat toisiaan, he ovat toisilleen hyvä elämä sekä lääke huonon onnen kohdassa. Vastavuoroisuus tekee yhteiskunnan yhteiskunnaksi. Keskinäinen luottamus on osa kilpailukykyä. Gemeinschaft on myös yhä tärkeämmäksi oivallettua kansalaisyhteiskuntaa, vapaasti ja vapaaehtoisesti toimivi-

en yhteisöjen aluetta. Valtio on kietoutunut Gesellschaftiin sitä kautta, että se lainsäädännön ja ns. väkivaltamonopolin (poliisi, rikosseuraamukset, armeija ja rajavartiolaitos) tuottaa ja ylläpitää yhteisiä pelisääntöjä, joiden ytimenä on periaate "samat säännöt kaikille".

Gemeinschaft ei siis ole menneisyyttä vaan sitä (s.o. sosiaalista pääomaa) tarvitaan kaikkina aikoina. Keskustalle tässä aukeaa mahdollisuus: hyvin ilmaistu moderni ymmärrys Gemeinschaftista voisi olla muuan puolueen kannatuskehityksen myönteisistä vivuista. Samalla ratkaisujen on oltava Gesellschaftin laatuiseen kilpailuyhteiskuntaan sopivia.

5.2. Keskustalaisuuden historialliset lataukset

Se, millaiseksi keskustassa oleminen tunnetasolla mielletään, on historiallisesti latautunut asia. Lataukset ovat kuitenkin purkautumassa ja muuttumassa. Neljä sukupolvea kattavan muistin mukaan ohjelmallinen keskustapolitiikka on ollut seurausta v. 1918 sodasta Suomessa, jolloin yhteiskunnallinen järjestys menetti ylläpitävän voimansa ja kansa jakautui punaisiin ja valkoisiin osana ensimmäisen maailmansodan reunailmiöitä. Kun neljä sukupolvea on eletty, on tuo lataus menettänyt valintoja ohjaavan voimansa.

1930-luvulla keskustapuolueet (ml ja ed) eivät lähteneet mukaan isämaallisen kansanliikkeen IKL-toimiin parlamentarismin kumoamiseksi. Syynä olivat ne uudistukset (mm. maareformi, kuntalaki, kansaneläke), jotka olivat tehneet omistamattomista omistajia; osattomista kansalaisia. Yhteiskunnallisesti tämä johti punamulta-yhteistyöhön ja Kyösti Kallion valintaan presidentiksi.

Toisen maailmansodan jälkeen Suomi koki olevansa idän ja lännen välissä ja tuossa asemassa koko kansakunta oli ulkopoliittisesti "keskustalainen". Tämä linja henkilöityi Urho Kekkoseen. Nato-jäsenyyden kautta Suomi ei enää ole idän ja lännen välissä, vaan osa länttä. Tämä on poliittisessa alitajunnassa tyhjentänyt ulkopoliittisen keskustalaisuuden idean.

Neljäs keskustalaisuuden lataus liittyy asetelmaan, että ihminen "omistaa" työnsä. On siis yhtä aikaa sekä työnantaja ja työntekijä tai ainakin pystyy itse kontrolloimaan työn tekemiseen tapaansa. Tässä työmarkkina-asetelmassa ihminen on niin sanotusti pääoman ja työvoiman ristiriidan ulkopuolella. Tällaisia ammatteja ovat vapaat ammatit, erikoisammattit, yrittäjät, maanviljelijät. Näistä yhteiskuntaryhmistä muodostuu sosiologinen keskiluokka, joka epämääräisessä, vähintään negatiivimuodossa esitetyssä "ei vasemmistoa - ei oikeistoa" on kantanut keskiluokan ideaa. Nykyään yksilöityminen on edennyt siihen mittaani, että ihmiset eivät enää halua olla keskiluokkaa, vaan jotain persoonallisempaa. Vihreissä on paljon tätä persoonallisuutta korostavaa latausta.

Pitkään keskusta menestyi maltillisuuden, kohtuuden ja kokonaisuuksien ymmärtäjänä. Vapaamielisyyden arvoulottuvuudelle on kuitenkin tullut uusia kysymyksiä kuten kasvissyönti, turkistarhaus, seksuaalietiikka, hiilijalanjälki, maahanmuutto jne. Nämä kysymykset jakavat kansaa ja muun muassa keskustalaisia. Toisin sanoen niissä metodisen keskustalaisuuden idea ei toimi. Näissä arvokysymyksissä "keskelle asettuminen" ei oikeastaan ole vastaus, vaan käyvät vastaukset ovat tarkempaa erottelukykä ja ymmärrystä vaativia. Ne ovat siis haaste, jota pitäisi käsitellä sisällöllisesti.

Jäljellä on se, että keskustan ei pidä yrittää olla välissä, vaan olla harkituissa asioissa vahvasti jotakin mieltä. Kun puolue esittää selkeästi uuden aloitteen, heräävät asian vastustajat ja vastustuksista syntyy poliittista energiaa ja kannatusta. Vain niillä asioilla, joita vastustetaan, on poliittista voimaa. Asioilla, joita kaikki kannattavat, ei ole puolueita muodostavaa merkitystä. Vaaleissa menestyään näillä toisten vastustamilla asioilla. Vaaleissa mitataan voimasuhteet ja vasta niiden pohjalta muodostetaan metodisen keskustapolitiikan mukaiset kompromissit.

5.3. Keskustapolitiikan taustaoletukset

Jokaisella puolueella on ideologiset taustaoletuksensa, joita ei perustella: ne tunnetaan intuitiivisesti tosiksi ja ne ohjaavat valintoja eräänlaisina kaiteina. Ne ovat luonteeltaan

eettis-moraalisia ja maailmankuvaan liittyviä. Ne eivät synny ajattelemalla, vaan vuoro-vaikutuksen ja yhteistyön tilanteissa, osana ihmisen elämäkokemusta. Tästä syystä ne myös hitaasti muuttuvat: yksikään puolue ei ole sama kuin perustamishetkellään. Elämäkokemukset ovat paitsi yksilöllisiä, myös joukkomittaisia ja sukupolvittaisia. Elämäkokemuksen yksilöllisyys mahdollistaa, että samaan poliittisen johtopäätökseen voi tulla eri taustoista. Keskusta on jo positiona - siis olemukseltaan - moniääninen.

Tällaiset taustaoletukset ovat n.s. politiikan hiljaista tietoa. Ne tunnetaan intuitiivisesti tosiksi, mutta ne harvoin sanoitetaan selkokielelle. Kun puhumme arvoista ja haluamme arvokeskustelua, haluaisimme perustella poliittisia valintoja näillä oletuksilla. Sellaisilla kuin ihmisyyys, vapaus, tasa-arvo, keskinäisyys, kohtuullisuus, elämän kunnioitus jne. Mutta koska arvojen ominaisuutena on vaatimus tulla yleispätevästi tunnustetuiksi, eivät puolueiden poliittiset erot perimmältään johdu arvoista. Puolueiden erot johtuvat ihmisten elämehistorian kautta syntyneistä maailmankuva -oletuksista. Tätä seikkaa on työryhmässä kuvattu ilmaisulla "toisen as-teen politiikka".

Keskustalaisuuden taustaoletuksiin kuuluu, että se, mikä on totta, on puhuttua totuutta. Ja edelleen, että käytännön elämä mittaa teoriaa: jos joku toimii, silloin se käy ratkaisuksi. Maailma, jossa elämme on viime kädessä rajallinen ja siksi jaettavissa olevat yhteiskunnalliset hyvät on jaettava mahdollisimman tasan. Maailma muuttuu koko ajan ja siksi ratkaisuja ei pidä hakea menneestä. Asiat on järjestettävä niin, että ihmiset ovat elämässä ns. samalla viivalla ja jatko riippuu omista ponnistuksista ja vaivannäöstä. Ihminen on oppiva: me opimme uutta koko ikämme. Tähän liittyy, että emme elä vain itseämme varten, vaan ajan horisontissa, johon kuuluu ainakin kolme sukupolvea. Toimintamme mittapuuna on: millaisen mahdollisuuksien maailman jätämme lapsenlapsillemme tai lasten lasten ikäpolvelle.

Keskusta luottaa kansaan: kansan vaistoihin, kansan ääneen. Kansa on usein, - mutta ei aina -, vaistoillaan oikeassa. Kansa ei innostu diktatuurioppeista, poliittisista muodeista tai eliitiksi nimettävissä olevan joukon suppeista pyrkimyksistä. Nykykeskustalaisuus osaa tehdä eron kansan ja kansalaisten välille. Kansalainen on itsestään tietoinen ihminen;

joka ottaa asioista selvää; ajattelee itse; toimii yhdessä muiden kansalaisten kanssa; harkittujen ja keskusteluissa testattujen yhteiskunnallisten tavoitteiden toteuttamiseksi.

Kansalaiset muodostavat valtiolliseen päätöksentekoon tasavallan. Toisin sanoen: tasavalta on demokratian kehittynein muoto. Viime kädessä yhteiskunta on sopimus, johon sitoudutaan ihmisoikeuksien ylläpitämiseksi. Suomi tasavaltana on sopimus, joka kokoaa suojaansa kaikki ne ihmiset, jotka tämän sopimuksen tunnustavat ja siihen sitoutuvat.

On siis olemassa "perustuslakien takaiset" säännöt sääntöjen muuttamiseksi. Maa on lailla rakennettu pois verikostosta ja väkivallasta pohjoismaiseksi oikeusvaltioksi. On olemassa oikeutetun kapinan periaate, joka vastaa valtion oikeutta itsepuolustukseen. Lakien muuttamiseksi paremmiksi voit rikkoa lakia, kunhan vastaat kasvoillasi ja otat vastataksesi seuraukset. Keskusta ei vihaa, ei pilkkaa eikä alenna ihmisarvoa, vaan kohtelee kaikkia ihmisiä arvostuksella ja kunnioituksella. Oikeudenmukaisuus ei synny pelkästään vaurauden tai elämänmahdollisuuksien taiseisesta jakaumasta, vaan kolmantena oikeudenmukaisuuden ulottuvuutena on oikeus tulla kuulluksi ja vaikuttaa päätöksiin.

Kaikki ei ole kaupan tai neuvoteltavissa.. On olemassa pyhiä asioita, joista ei tingitä. Suurin sellainen on vapaus. Tasa-arvon tarkoituksena on avata jokaiselle meistä tie vapauteen. Se on: toimintaan oman eettisen oivalluksen mukaisesti.

Keskustaan vaikuttaa sen aluehistoriasta juontuva vaarallinen harha: keskustalaiset toimivat kuin olisivat enemmistö (tai ainakin moraalinen enemmistö) - vaikka ovat aina olleet koko maan mitassa vähemmistö ja ovat sitä erityisesti fossiilikapitalismin olosuhteissa. Keskustalla on puolestaan eettisenä vahvuutenaan taustaoletus, siitä että yhteiskunnallisissa päätöksissä on joka kerta kysymys koko maasta.

Pärjätäksemme meidän on pärjättävä yhdessä, kokonaisuena kansakuntana. Jos syrjäytyjiä on liikaa, eivät hyväosaisetkaan pärjää. Suomi ei ole kaupunki vastaan maaseutu tai mikään muukaan kahtiajaon muoto, vaan Suomi on kaupunki ja maaseutu - vieläpä osana Eurooppaa ja maailmaa.

5.4 Poliitikan aikahorisontti

Yhteisiä asioita hoidetaan ja ristiriitoja ratkotaan ajan osalta sosiaalisessa tilassa, jossa on jatkuvasti läsnä kolme sukupolvea: lapset, vanhemmat ja isovanhemmat. Määrittelypistettä vaihtaen; lapset ja nuoret, työikäiset aikuiset ja pitkän muistin kantajina ikäihmiset. Jokaisen sukupolven tulisi olla keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Mutta jokainen polvi myös odottaa poliitikalta eri asioita.

Joskus 1860-luvulla suomenmieliset fenno- maanit ottivat tavoitteekseen, että silloinen Venäjään kuulunut suuriruhtinaskunta Suomi olisi joskus itsenäinen valtio. Kesti runsaat 50 vuotta, kunnes mahdollisuuksien ikkuna aukesi ja tavoitteesta tuli tosi. Poliitikan aikahorisonttia tulee pidentää niin, että suuret tavoitteet ovat taas mahdollisia.

Pörssiyritykset tarkastelevat asioita kvartaaleittain, julkinen valta (kunnat, hyvinvointialueet, valtio) vuosibudjetteina, vaaleja käydään neljän vuoden välein. Poikkeuksena ovat presidentinvaalit. TP:n toimikausi on tarkoituksella kuusi vuotta, jotta hän pystyy toimimaan omassa aikarytmissään, poliittisista suhdanteista riippumattomalla tavalla, maan parasta toimissaan ajatellen.

Suomessa oli pitkään perinteenä, että vaalikausia pitempiä tai muutoin kansallisesti suuria kysymyksiä tarkasteltiin parlamentaaristen komiteoiden tai parlamentaaristen työryhmien avulla. Näissä ovat olleet edustettuina kaikki eduskuntapuolueet. Tällaisia aihepiirejä ovat olleet mm. ulko- ja turvallisuuspolitiikka, TKI -panostukset ja Yleisradio. Myös eläkekysymyksiä on käsitelty laajapohjaisesti. Sipilän hallituksen loppuvaiheessa rakennettiin kansallista pitkän tähtäimen ilmastopolitiikkaa, mutta PS irtautui tuosta politiikasta miellyttääkseen ilmastonmuutosepäilijöitä. Näin tehdessään se pystyi vastustamaan tai ainakin kritikoimaan ilmastotoimia. Muiden puolueiden vastuullinen aikahorisontti oli tässä tapauksessa 10-30 vuotta, PS:n alle 4 vuotta.

On huomautettu, että politiikassa tarvitaan pitkää aikahorisonttia mm. hyvinvointivaltion korjaamiseen, demokratian ja kansansivistyksen turvaamiseen, yhteiskunnan eheyden vaalimiseen sekä sen päättämiseen millaista kansainvälistymistä (maahanmuuton mää-

rä ja laatu) Suomi tarvitsee. Juhlapuheista huolimatta syrjäytyneen kansanosan kurjuus lisääntyy, ellei yhteiskuntaan kiinnittymisen mahdollisuuksia ja resursseja jaeta uudelleen. Näiden seikkojen tunnistaminen edellyttää yhden sukupolven eli 30 vuoden aikahorisonttia.

Konkreettisesti esimerkiksi valtiontalous vaatii pitkän aikahorisontin tarkastelua. Vuoden 2024 valtionbudjetin kehyksessä on 46 miljardin euron alijäämä per vaalikausi. On laskettu esimerkinomaisesti, että jos meillä olisi OECD -maiden mukainen kokonaisveroaste, ja uuden julkisen velan ottamista jatkettaisiin samassa suhteessa, olisi nelihenkisellä perheellä 30 vuoden kuluttua valtionvelan kautta tulevaa maksettavaa 782 000 eroa. Sekä perheen osuus jo tähän asti otetusta velasta. Johtopäätös: nimenomaan valtionvelka on pitkän aikahorisontin asia. Toisin kuin väitetään, valtiokin voi tehdä konkurssin, mistä esimerkkinä Argentiinan historia.

Kun Suomen historiaa tarkastelee viimeisten 110 vuoden ajalta, voi havaita, että kriisien ja jälleenrakennuksen vuosikymmenet vuorottelevat ainakin heuristisesti pätevästi logiikan mukaan. Poliittisen Keskustan kädenjälki on ollut vahvaa aina jälleenrakentamisen vuosikymmeninä (1920-, 1950-, 1980- ja 2000-2010). Yhteiskunnan kriisiytyminen liittyy tämän logiikan mukaan oikeistolaiseen politiikkaan ja sen alle jäävään vasemmistolaiseen vastapolitiikkaan. Tässä katsannossa alkanut 2020 -luku olisi oikeistolaistumisen ja kriisiytymisen vuosikymmen. Mikäli logiikka pätee, tulee keskustan valmistautua pitkällä aikahorisontilla 2030-lukuun, jolloin sen tehtäväksi tulisi kriisiytyneen yhteiskunnan jälleenrakentaminen! Tähän liittyy se, että globaalissa maailmassa valtioiden rooli vahvistuu.

Pitkää aikahorisonttia tarvitaan globaalien kehityskulkujen ennakoivaan tunnistamiseen. Mikäli maapallon keskilämpötila nousee nykyisestä asteella, tulee Suomen ilmasto lämmenneeksi neljällä Celsius -asteella esiteolliseen aikaan verraten. Miten tähän varaudutaan? Kun maapallon väkiluku on nyt 7,8 miljardia henkeä, ovat väestötieteilijät laskeneet väkiluvun nousevan 10 miljardiin ennen kuin kasvu tasaantuu. Mitä kaikkea tämä tarkoittaa maapallon luonnonvaroille? Läntinen maailma ja Kiina pyrkivät rakentamaan sähkön perustuvaa teknologista tulevaisuutta. Geologit ovat kuitenkin varoittaneet, etteivät maailman harvinaiset

maametallit mitenkään riitä koko maailman osalta tähän tulevaisuuteen. Suomessakin valtio satsaa sähköisiin liikennemuotoihin, vaikka sähköautoilijat kesämökkiläisroolissaan vastustavat sekä uusia kaivoksia että mökkimaisemien uusia tuulivoimapuistoja. Tässäkin toisiinsa törmäävät sekä lyhyt että pitkä aikahorisontti.

Mikäli Keskusta pystyisi johdonmukaisesti tarkastelemaan asioita pitkällä aikahorisontilla, olisi sillä aina järkevää sanottavaa ja se erottuisi edukseen muista ”lyhytnäköisistä” puolueista. On puolue sitten oppositiossa tai hallituksessa. Samalla pitkä aikahorisontti puhuttelisi nuoria ikäluokkia. Tämä on valinta, joka on tehtävissä.

Puheenjohtajan loppusanat

Pelkistetysti kuvaten Keskustalla on neljä vaihtoehtoa:

- *kannatukseltaan RKP:n kokoa oleva 6 prosentin puolue (= jatketaan kuten tähänkin asti)*
- *15 prosentin merkittävä ja vaikutusvaltainen puolue (= Keskusta päättää uudistua joka tasolla)*
- *23 prosentin puolue, mikäli kaikki maailman tapahtumissa suosii sitä (= erittäin epätodennäköistä)*
- *itäpohjoisen Suomen aluepuolue (= yleispuolueen idea hylätään)*

Keskusta on siis uudistumisen pakon edessä. Sanottakoon suoraan: kaikki syyt puolueen toiminnan uudistamisen torjumiseksi ovat tekosyitä. Taustoitavassa osassa selostamme kehityskulkuja, jotka toimivat Keskustaa vastaan. Toisaalta tiedämme, että tuhannet Keskustan jäsenet ja Keskustaa sympatisoivat ovat valmiita osallistumaan Keskustan nostamiseen, kunhan tämä tahto organisoidaan. Se, että Keskustassa on monia ajatusvirtauksia, ei ole syy kannatuksen laskuun. Päinvastoin: juuri tässä seikassa on nousun mahdollisuus. Eikä työryhmäkään ole ollut kaikesta yksimielinen.

Ryhmän työhön kohdistuu monenlaisia odotuksia. Kaikki odotukset eivät varmaankaan täyty. Mutta hyvällä tahdolla, tunnistamiimme asioihin tarttuen, ja kehittämisehdotuksia eteenpäin vieden ja niitä täsmentäen Keskusta voi päästä pitkään kestäväälle nousupolulle. Siis: yhteistä tahtoa ja hyvää tahtoa. Siitä kaikki alkaa.